ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ

ਬਨਾਮ

ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਗਵਰਨਰ ਦੇ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਸਕੱਤਰ ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ

(ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ (ਸਿਵਲ) ਨੰਬਰ 1224 ਆਫ 2023)

ਨਵੰਬਰ 10, 2023

[ਡਾ. ਧਨੰਜਯ ਵਾਈ ਚੰਦਰਚੂੜ*, ਸੀ.ਜੇ.ਆਈ.

ਜੇ.ਬੀ. ਪਾਰਦੀਵਾਲਾ ਅਤੇ ਮਨੋਜ ਮਿਸ਼ਰਾ, ਜੇ.ਜੇ.]

ਵਿਚਾਰ ਲਈ ਮੁੱਦਾ:

(i) ਕੀ ਰਾਜਪਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਬਿੱਲਾਂ 'ਤੇ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਰੋਕ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਹੈ। ਰਾਜ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੁਆਰਾ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ; (ii) ਕੀ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੇ ਸੈਸ਼ਨ ਦੀ ਬੈਠਕ ਦੁਬਾਰਾ ਬੁਲਾਉਣ ਦੀ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੇ ਸਪੀਕਰ ਲਈ ਆਗਿਆ ਹੈ ਜੋ ਮੁਲਤਵੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਪਰ ਮੁਲਤਵੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਭਾਰਤ ਦਾ ਸੰਵਿਧਾਨ - ਕਲਾ. 200-ਰਾਜਪਾਲ ਇੱਕ ਪ੍ਰਤੀਕਾਤਮਕ ਮੁਖੀ ਹੈ ਅਤੇ ਰਾਜ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੁਆਰਾ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਬਿੱਲਾਂ 'ਤੇ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਰੋਕ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ:

ਆਯੋਜਤ: ਰਾਜ ਦੇ ਇੱਕ ਅਣ-ਚੁਣੇ ਮੁਖੀ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ, ਰਾਜਪਾਲ ਨੂੰ ਕੁਝ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਸੌਂਪੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇਸ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਰਾਜ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾਵਾਂ ਦੁਆਰਾ ਕਾਨੂੰਨ ਬਣਾਉਣ ਦੇ ਆਮ ਕਾਰਜਕ੍ਰਮ ਨੂੰ ਅਸਫਲ ਕਰਨ ਲਈ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ - ਸਿੱਟੇ ਵਜੋਂ, ਜੇਕਰ ਰਾਜਪਾਲ ਮੂਲ ਦੇ ਅਧੀਨ ਸਹਿਮਤੀ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਲਾ ਦਾ ਹਿੱਸਾ. 200, ਕਾਰਵਾਈ ਦਾ ਲਾਜ਼ੀਕਲ ਕੋਰਸ ਰਾਜ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਨੂੰ ਮੁੜ ਵਿਚਾਰ ਲਈ ਬਿੱਲ ਭੇਜਣ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਵਿੱਚ ਦਰਸਾਏ ਗਏ ਕੋਰਸ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਵਧਾਉਣਾ ਹੈ- ਦੂਜੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ, ਕਲਾ ਦੇ ਅਸਲ ਹਿੱਸੇ ਦੇ ਅਧੀਨ ਸਹਿਮਤੀ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ। 200 ਨੂੰ ਪਹਿਲੇ ਉਪਬੰਧ ਦੇ ਤਹਿਤ ਰਾਜਪਾਲ ਦੁਆਰਾ ਅਪਣਾਏ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਪਰਿਣਾਮੀ ਕੋਰਸ ਦੇ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ - ਜੇ ਪਹਿਲੀ ਵਿਵਸਥਾ ਨੂੰ ਕਲਾ ਦੇ ਅਸਲ ਹਿੱਸੇ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸਹਿਮਤੀ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦੇ ਨਾਲ ਜੋੜ ਕੇ ਨਹੀਂ ਪੜ੍ਹਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। 200, ਰਾਜ ਦੇ ਅਣ-ਚੁਣੇ ਮੁਖੀ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਰਾਜਪਾਲ, ਵਿਧਾਨਿਕ ਡੋਮੇਨ ਦੇ ਕੰਮਕਾਜ ਨੂੰ ਇੱਕ ਵਿਧੀਵਤ ਚੁਣੀ ਹੋਈ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੁਆਰਾ ਸਿਰਫ਼ ਇਹ ਘੋਸ਼ਣਾ ਕਰ ਕੇ ਵੀਟੋ ਕਰਨ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਸਹਿਮਤੀ ਨੂੰ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਆਸਰੇ ਦੇ ਰੋਕਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਅਜਿਹੀ ਕਾਰਵਾਈ ਬੁਨਿਆਦੀ ਦੇ ਉਲਟ ਹੋਵੇਗੀ। ਸ਼ਾਸਨ ਦੇ ਸੰਸਦੀ ਪੈਟਰਨ 'ਤੇ ਅਧਾਰਤ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਲੋਕਤੰਤਰ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਇਸ ਲਈ, ਜਦੋਂ ਗਵਰਨਰ ਆਰਟ ਦੇ ਮੂਲ ਹਿੱਸੇ ਦੇ ਤਹਿਤ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। 200, ਕਾਰਵਾਈ ਦਾ ਕੋਰਸ ਜਿਸ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਹੈ, ਉਹ ਹੈ ਜੋ ਪਹਿਲੀ ਵਿਵਸਥਾ ਵਿੱਚ ਦਰਸਾਈ ਗਈ ਹੈ - ਰਾਜਪਾਲ u/Art ਹੈ। 168 ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦਾ ਇੱਕ ਹਿੱਸਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਸ਼ਾਸਨ ਦੁਆਰਾ ਬੰਨ੍ਹਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ - ਤੁਰੰਤ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਰਾਜਪਾਲ ਨੂੰ ਰਾਜ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੁਆਰਾ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਬਿੱਲਾਂ 'ਤੇ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸਨੂੰ "ਜਿੰਨੀ ਜਲਦੀ ਹੋ ਸਕੇ" ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ - ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਨੂੰ ਦੁਬਾਰਾ

ਬੁਲਾਉਣ ਲਈ ਸਪੀਕਰ ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ (ਏ) ਮੁਅੱਤਲ ਅਤੇ ਮੁਅੱਤਲ ਵਿਚ ਅੰਤਰ ਹੈ; ਅਤੇ (ਬੀ) ਸਪੀਕਰ ਕੋਲ ਸਦਨ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਨੂੰ ਨਿਯਮਤ ਕਰਨ ਦਾ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਹੈ। [ਪਾਰਾ 25, 28]

ਪੰਜਾਬ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ (ਪੰਜਾਬ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ) ਵਿੱਚ ਕਾਰਜਪ੍ਰਣਾਲੀ ਅਤੇ ਕੰਮਕਾਜ ਦੇ ਸੰਚਾਲਨ ਦੇ ਭਾਰਤੀ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਨਿਯਮ)-r.16-ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੀ ਬੈਠਕ ਜਿਸ ਨੂੰ ਮੁਲਤਵੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਨੂੰ ਦੁਬਾਰਾ ਬੁਲਾਉਣ ਦੀ ਕਾਨੂੰਨ ਅਨੁਸਾਰ ਇਜਾਜ਼ਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਸਪੀਕਰ ਦੇ ਨਿਵੇਕਲੇ ਡੋਮੇਨ ਵਿੱਚ ਹੈ। :

ਹੋਲਡ: ਨਿਯਮ 16 ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਨੂੰ ਸਮੇਂ-ਸਮੇਂ 'ਤੇ ਇਸ ਦੇ ਆਪਣੇ ਆਦੇਸ਼ ਨਾਲ ਮੁਲਤਵੀ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਇਹ ਸੰਵਿਧਾਨ ਅਤੇ ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦੇ ਅਧੀਨ ਹੈ - ਪਹਿਲੇ ਉਪਬੰਧ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ, ਮੁਲਤਵੀ ਲਈ ਇੱਕ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਜਾਂ ਤਾਂ ਇੱਕ ਦਿਨ ਲਈ ਜਾਂ sine die ਲਈ ਸਪੀਕਰ ਨਾਲ ਸਲਾਹ-ਮਸ਼ਵਰੇ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ - ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ, ਦੂਜੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ, ਸਪੀਕਰ ਨੂੰ ਲੋਕ ਹਿੱਤ ਵਿੱਚ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੀ ਮੀਟਿੰਗ ਮੁਲਤਵੀ ਹੋਣ ਦੀ ਮਿਤੀ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਜਾਂ ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਮੇਂ ਬੁਲਾਉਣ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੇ ਨਿਯਮ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਜਿਹੀ ਸਥਿਤੀ ਨੂੰ ਮਾਨਤਾ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਜਿੱਥੇ ਸਪੀਕਰ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੀ ਬੈਠਕ ਨੂੰ ਦੁਬਾਰਾ ਬੁਲਾਉਂਦੇ ਹਨ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਮੁਲਤਵੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਪਰ ਮੁਲਤਵੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੀ ਬੈਠਕ ਦੁਬਾਰਾ ਬੁਲਾਉਣ ਦਾ ਉਪਬੰਧ ਸਪੀਕਰ ਨੂੰ ਅਧਿਕਾਰਤ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਮੁਲਤਵੀ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦੀ ਕੋਈ ਵੀ ਮਿਤੀ ਪੰਜਾਬ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੇ ਕਾਰਜ-ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਲਈ ਵਿਲੱਖਣ ਨਹੀਂ ਹੈ - ਵੱਖ-ਵੱਖ ਰਾਜਾਂ ਲਈ ਰਾਜ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾਵਾਂ ਦੇ ਕਾਰਜ-ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਦੀ ਸਮੀਖਿਆ ਦਰਸਾਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਲਗਭਗ ਸਾਰੇ ਹੀ ਇੱਕ ਸਮਾਨ ਜਾਂ ਸਮਾਨ ਉਪਬੰਧ ਹਨ, ਇਸ ਲਈ, ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਮਿਆਦ ਦੇ ਮੁਲਤਵੀ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸਪੀਕਰ ਨੂੰ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੀ ਬੈਠਕ ਦੁਬਾਰਾ ਬੁਲਾਉਣ ਦੀ ਕਾਨੂੰਨੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਜਾਜ਼ਤ ਸੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਸਦਨ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਮੁਲਤਵੀ ਕਰਨ ਅਤੇ ਦੁਬਾਰਾ ਬੁਲਾਉਣ ਲਈ ਸਪੀਕਰ ਨੂੰ ਸਦਨ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਦੇ ਇਕਮਾਤਰ ਨਿਗਰਾਨ ਵਜੋਂ ਸ਼ਕਤੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ। [ਪਾਰਾ 34, 35, 41]

ਪੰਜਾਬ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ (ਪੰਜਾਬ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ) ਵਿੱਚ ਕਾਰਜਪ੍ਰਣਾਲੀ ਅਤੇ ਕਾਰੋਬਾਰ ਦੇ ਸੰਚਾਲਨ ਦੇ ਭਾਰਤੀ ਨਿਯਮ - ਮੌਜੂਦਾ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਵਿਵਾਦ ਲਾਜ਼ਮੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਰਾਜਪਾਲ ਦੁਆਰਾ 20.06.2023 ਨੂੰ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੁਆਰਾ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਚਾਰ ਬਿੱਲਾਂ ਨੂੰ ਨਜ਼ਰਬੰਦ ਕਰਨ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦਾ ਹੈ:

ਆਯੋਜਿਤ: ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੇ 19.06.2023, 20.06.2023 ਅਤੇ 20.10.2023 ਨੂੰ ਹੋਏ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੇ ਇਜਲਾਸ ਦੀ ਵੈਧਤਾ 'ਤੇ ਸ਼ੱਕ ਕਰਨ ਦਾ ਕੋਈ ਜਾਇਜ਼ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਆਧਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਲੋਕਤੰਤਰ ਲਈ ਗੰਭੀਰ ਖਤਰਿਆਂ ਦੇ ਨਾਲ - ਸਪੀਕਰ ਜਿਸ ਨੂੰ ਸਦਨ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੇ ਸਰਪ੍ਰਸਤ ਵਜੋਂ ਮਾਨਤਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ ਅਤੇ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮਾਨਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਅਥਾਰਟੀ ਜੋ ਸਦਨ ਦੀ ਨੁਮਾਇੰਦਗੀ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਸਦਨ ਨੂੰ ਮੁਲਤਵੀ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੰਮ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ - ਦੀ ਮੁੜ ਬੁਲਾਈ ਸਦਨ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਨਿਯਮ 16 ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਦੇ ਅੰਦਰ ਸੀ - ਸਦਨ ਦੇ ਸੈਸ਼ਨ ਦੀ ਵੈਧਤਾ 'ਤੇ ਸ਼ੱਕ ਕਰਨਾ ਰਾਜਪਾਲ ਲਈ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਵਿਕਲਪ ਨਹੀਂ ਹੈ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੇ ਵਿਧੀਵਤ ਚੁਣੇ ਗਏ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੀ ਬਣੀ ਹੋਈ ਹੈ - ਕਾਰਜਕਾਲ ਦੌਰਾਨ ਅਸੈਂਬਲੀ ਦਾ, ਸਦਨ ਮੁਲਤਵੀ ਅਤੇ ਮੁਲਤਵੀ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਸਪੀਕਰ ਦੁਆਰਾ ਲਏ ਗਏ ਫੈਸਲਿਆਂ ਦੁਆਰਾ ਨਿਯੰਤਰਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਵਿਚਾਰ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਰਾਜਪਾਲ ਨੂੰ ਹੁਣ ਉਨ੍ਹਾਂ ਬਿੱਲਾਂ 'ਤੇ ਫੈਸਲਾ ਲੈਣ

ਲਈ ਅੱਗੇ ਵਧਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜੋ ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਸਹਿਮਤੀ ਲਈ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਸਦਨ ਦੀ ਬੈਠਕ ਜੋ 19.06.2023, 20.06.2023 ਅਤੇ 20.10.2023 ਨੂੰ ਕਰਵਾਈ ਗਈ ਸੀ, ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜਾਇਜ਼ ਸੀ। [ਪਰਾ 44]

ਰਾਮਦਾਸ ਅਠਾਵਲੇ ਬਨਾਮ ਯੂਨੀਅਨ ਆਫ ਇੰਡੀਆ ਐਂਡ ਅਦਰਜ਼ [2010] 3 ਐੱਸਸੀਆਰ 1059: (2010) 4 ਐੱਸਸੀਸੀ 1; SR ਬੋਮਈ ਬਨਾਮ ਯੂਨੀਅਨ ਆਫ ਇੰਡੀਆ [1994] 2 ਐੱਸਸੀਆਰ 644: (1994) 3 ਐੱਸਸੀਸੀ 1-ਅਨੁਸਾਰਿਤ।

ਸਮਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ [1975] 1 ਐੱਸਸੀਆਰ 814 :(1974) 2 ਐੱਸਸੀਸੀ 831; ਰਾਜ (ਦਿੱਲੀ ਦਾ NCT) ਬਨਾਮ ਭਾਰਤ ਦੀ ਯੂਨੀਅਨ [2018] 7 ਐੱਸਸੀਆਰ 1: (2018) 8 ਐੱਸਸੀਸੀ 501- 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ।

ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ ਬਨਾਮ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਰਾਜਪਾਲ ਦੇ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਸਕੱਤਰ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ (ਸਿਵਲ) ਨੰਬਰ 302 ਆਫ਼ 2023; ਤੇਲੰਗਾਨਾ ਰਾਜ ਬਨਾਮ ਤੇਲੰਗਾਨਾ ਰਾਜ ਦੇ ਮਾਣਯੋਗ ਰਾਜਪਾਲ ਦੇ ਸਕੱਤਰ ਅਤੇ 2023 ਦੇ Anr WP(C) ਨੰਬਰ 333- ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਸਿਵਲ ਮੂਲ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ: 2023 ਦੀ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ (ਸਿਵਲ) ਨੰ. 1224।

(ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਛੇਦ 32 ਦੇ ਤਹਿਤ)

ਸ਼ਾਦਨ ਫਰਾਸਾਤ, ਏ.ਏ.ਜੀ., ਗੁਰਮਿੰਦਰ ਸਿੰਘ, ਏ.ਜੀ./ਸ਼੍ਰੀ. ਐਡਵੋਕੇਟ, ਡਾ. ਅਭਿਸ਼ੇਕ ਮਨੂ ਸਿੰਘਵੀ, ਸ੍ਰ. ਐਡਵੋਕੇਟ, ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਨੁਪੁਰ ਕੁਮਾਰ, ਅਮਿਤ ਭੰਡਾਰੀ, ਕੁ. ਨਤਾਸ਼ਾ ਮਹੇਸ਼ਵਰੀ, ਕੁ. ਮੁਸਕਾਨ ਨਾਗਪਾਲ, ਐਡਵੋਕੇਟ. ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਲਈ.

ਤੁਸ਼ਾਰ ਮਹਿਤਾ, ਐਸ.ਜੀ., ਸਤਿਆ ਪਾਲ ਜੈਨ, ਸੀਨੀਅਰ ਐਡਵੋਕੇਟ, ਅਭਿਨਵ ਮੁਖਰਜੀ, ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਬੀਹੂ ਸ਼ਰਮਾ, ਐਡਵੋਕੇਟ. ਜਵਾਬ ਦੇਣ ਵਾਲਿਆਂ ਲਈ।

ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਡਾ.

ਵਿਸ਼ਾ - ਸੂਚੀ*

I. ਅਸਲ ਪਿਛੋਕੜ।.....3

II. ਬੇਨਤੀਆਂ।.....7

III. ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ.....9

A. ਰਾਜਪਾਲ ਇੱਕ ਪ੍ਰਤੀਕਾਤਮਕ ਮੁਖੀ ਹੈ ਅਤੇ ਰਾਜ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੁਆਰਾ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਬਿੱਲਾਂ 'ਤੇ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਰੋਕ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ।.....9

B. ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੀ ਬੈਠਕ ਜਿਸ ਨੂੰ ਮੁਲਤਵੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਨੂੰ ਦੁਬਾਰਾ ਬੁਲਾਉਣ ਦੀ ਕਾਨੂੰਨ ਅਨੁਸਾਰ ਇਜਾਜ਼ਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਸਪੀਕਰ ਦੇ ਨਿਵੇਕਲੇ ਖੇਤਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਹੈ 18

1. ਮੁਲਤਵੀ ਅਤੇ ਮੁਲਤਵੀ ਵਿਚਕਾਰ ਅੰਤਰ.....18

2. ਸਦਨ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਨੂੰ ਨਿਯੰਤ੍ਰਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਸਪੀਕਰ ਦਾ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਡੋਮੇਨ.....23

IV. ਸਿੱਟਾ.....26

1. ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 32 ਅਧੀਨ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ ਦੁਆਰਾ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਦੁਖੀ ਹੈ ਕਿ ਰਾਜਪਾਲ ਨੇ (i) ਚਾਰ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਜਿਹੜੇ ਬਿੱਲ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਵੱਲੋਂ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਵਾਪਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ; ਅਤੇ (ii) ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਮਨੀ ਬਿੱਲਾਂ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਇੱਕ ਸਿਫਾਰਿਸ਼ ਪੇਸ਼ ਕਰਨਾ।

1. ਅਸਲ ਪਿਛੋਕੜ

2. 22 ਫਰਵਰੀ 2023 ਨੂੰ, ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਮੰਤਰੀ ਮੰਡਲ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਰਾਜਪਾਲ ਨੂੰ 3 ਮਾਰਚ 2023 ਨੂੰ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਬਜਟ ਸੈਸ਼ਨ ਲਈ ਪੰਜਾਬ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਨੂੰ ਸੱਦਣ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਨ ਲਈ ਇੱਕ ਸਿਫ਼ਾਰਸ਼ ਭੇਜੀ। ਰਾਜਪਾਲ ਨੇ ਅਜਿਹਾ ਕਰਨ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਕਿ ਉਹ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸਲਾਹ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ, 25 ਫਰਵਰੀ 2023 ਨੂੰ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਇੱਕ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਗਈ। 28 ਫਰਵਰੀ 2023 ਨੂੰ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ ਬਨਾਮ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਰਾਜਪਾਲ ਦੇ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਸਕੱਤਰ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਫੈਸਲਾ ਸੁਣਾਇਆ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਦੇਖਿਆ ਕਿ:

"ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦਾ ਬਜਟ ਸੈਸ਼ਨ ਬੁਲਾਇਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ ਇਸ ਬਾਰੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸਲਾਹ ਲੈਣ ਦਾ ਕੋਈ ਮੌਕਾ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਰਾਜਪਾਲ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮੰਤਰੀ ਪ੍ਰੀਸ਼ਦ ਦੁਆਰਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸਲਾਹ ਦੇ ਪਾਬੰਦ ਸਨ।"

3. ਆਪਣਾ ਫੈਸਲਾ ਸੁਣਾਉਂਦੇ ਹੋਏ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਲੋਕਤੰਤਰ ਵਿੱਚ ਪਰਿਪੱਕ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਸ਼ਾਸਨ ਦੇ ਵਿਆਪਕ ਪਹਿਲੂਆਂ 'ਤੇ ਨਿਮਨਲਿਖਤ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ:

"ਜਮਹੂਰੀ ਰਾਜਨੀਤੀ ਵਿੱਚ ਸਿਆਸੀ ਮਤਭੇਦਾਂ ਨੂੰ ਸੰਜੀਦਗੀ ਅਤੇ ਪਰਿਪੱਕਤਾ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਨਾਲ ਹੱਲ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਕਾਰਜਕਰਤਾਵਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਸੰਵਾਦ ਤਹਿ ਤੱਕ ਦੀ ਦੌੜ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਬਦਲ ਸਕਦਾ। ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਇਹਨਾਂ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਰੱਖਿਆ ਜਾਂਦਾ, ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਇਹਨਾਂ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਰੱਖਿਆ ਜਾਂਦਾ। ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਕਦਰਾਂ-ਕੀਮਤਾਂ ਨੂੰ ਖਤਰੇ ਵਿੱਚ ਪਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 32 ਦੇ ਤਹਿਤ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦਾ ਬਜਟ ਸੈਸ਼ਨ ਬੁਲਾਉਣ ਲਈ ਇੱਕ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦਾਇਰ ਕਰਨਾ ਅਸੰਭਵ ਹੈ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦਾ ਆਯੋਜਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ, ਅਸੀਂ ਸਿਰਫ ਇਹ ਉਮੀਦ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਪਰਿਪੱਕ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਰਾਜਨੀਤਿਕਤਾ ਇਹ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਏਗੀ ਕਿ ਭਵਿੱਖ ਵਿੱਚ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਨਾ ਹੋਣ ਜਿੰਨੀਆਂ ਅਸੀਂ ਸਾਡੀ ਉਮੀਦ ਨੂੰ ਦੁਹਰਾਉਂਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਕਾਰਜਕਰਤਾ ਜ਼ਰੂਰ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ ਉਹਨਾਂ ਦਫਤਰਾਂ ਵਿੱਚ ਜਨਤਾ ਦੇ ਭਰੋਸੇ ਤੋਂ ਜਾਣੂ ਹੋਣਾ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਕਬਜ਼ਾ ਹੈ। ਜਨਤਕ ਟਰੱਸਟ ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੌਂਪਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਉਸ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਸਾਡੇ ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਦੇ ਕਾਰਨਾਂ ਦੀ ਉਪ-ਸੇਵਾ ਕਰਨਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣਾ ਹੈ ਕਿ ਰਾਸ਼ਟਰ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਨੂੰ ਬਰਾਬਰੀ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਨਾਲ ਸੰਚਾਲਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਜੋ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਪ੍ਰਸਤਾਵਨਾ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ।

4. ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, 16ਵੀਂ ਪੰਜਾਬ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਨੂੰ 3 ਮਾਰਚ 2023 ਨੂੰ ਸੱਦਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਸਪੀਕਰ ਨੇ 22 ਮਾਰਚ 2023 ਨੂੰ ਸੈਸ਼ਨ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਮੁਲਤਵੀ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਸੀ। 12 ਜੂਨ 2023 ਨੂੰ ਦੂਜੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਪੰਜਾਬ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ (ਪੰਜਾਬ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ) ਵਿੱਚ ਕਾਰਜਪ੍ਰਣਾਲੀ ਅਤੇ ਕੰਮਕਾਜ ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਨਿਯਮ 16, ਸਪੀਕਰ ਨੇ 19 ਅਤੇ 20 ਜੂਨ 2023 ਨੂੰ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੇ ਸੈਸ਼ਨ ਦੀ ਬੈਠਕ ਦੁਬਾਰਾ ਬੁਲਾਈ। ਸੈਸ਼ਨ ਦੇ ਦੌਰਾਨ, ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਸਭਾ ਨੇ ਚਾਰ ਬਿੱਲ ਪਾਸ ਕੀਤੇ, ਅਰਥਾਤ:

(i) ਸਿੱਖ ਗੁਰਦੁਆਰੇ (ਸੋਧ) ਬਿੱਲ 2023;

(ii) ਪੰਜਾਬ ਐਫੀਲੀਏਟਿਡ ਕਾਲਜ (ਸੇਵਾ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ) (ਸੋਧ) ਬਿੱਲ 2023;

(iii) ਪੰਜਾਬ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀਜ਼ ਲਾਅ (ਸੋਧ) ਬਿੱਲ 2023; ਅਤੇ

(iv) ਪੰਜਾਬ ਪੁਲਿਸ (ਸੋਧ) ਬਿੱਲ 2023

ਇਨ੍ਹਾਂ ਬਿੱਲਾਂ 'ਤੇ ਰਾਜਪਾਲ ਵੱਲੋਂ ਕੋਈ ਕਾਰਵਾਈ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ।

5. ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦਾ ਸੈਸ਼ਨ 19 ਅਕਤੂਬਰ 2023 ਨੂੰ ਦੁਬਾਰਾ ਬੁਲਾਉਣ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਗਈ ਕਿਉਂਕਿ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਤਿੰਨ ਮਨੀ ਬਿੱਲ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਜਾਣੇ ਸਨ:

(i) ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਤੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਅਤੇ ਬਜਟ ਪ੍ਰਬੰਧਨ (ਸੋਧ) ਬਿੱਲ, 2023;

(ii) ਪੰਜਾਬ ਗੁਡਸ ਐਂਡ ਸਰਵਿਸਿਜ਼ ਟੈਕਸ (ਸੋਧ) ਬਿੱਲ 2023; ਅਤੇ

(iii) ਭਾਰਤੀ ਸਟੈਂਪ (ਪੰਜਾਬ ਸੋਧ) ਬਿੱਲ 2023

ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਵਿੱਚ ਬਿੱਲ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 207(1) ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਰਾਜਪਾਲ ਦੀ ਸਿਫ਼ਾਰਸ਼ ਦੀ ਲੋੜ ਸੀ।

6. ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਅਤੇ ਰਾਜਪਾਲ ਵਿਚਕਾਰ ਪੱਤਰ ਵਿਹਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। 15 ਜੁਲਾਈ 2023 ਨੂੰ, ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਰਾਜਪਾਲ ਨੂੰ ਇੱਕ ਪੱਤਰ ਸੰਬੋਧਿਤ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਕਿਹਾ ਕਿ ਭਾਵੇਂ ਸਿੱਖ ਗੁਰਦੁਆਰਾਜ਼ (ਸੋਧ) ਬਿੱਲ 2023 ਨੂੰ 26 ਜੂਨ 2023 ਨੂੰ ਸਹਿਮਤੀ ਲਈ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਪਰ ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਇਸ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ। 17 ਜੁਲਾਈ 2023 ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਜਵਾਬ ਵਿੱਚ, ਰਾਜਪਾਲ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ:

“ਮੈਂ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸਲਾਹ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਅੱਗੇ ਵਧਿਆ ਹੈ ਜੋ ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਦਿਵਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ 19-6-2023 ਅਤੇ 20-6-2023 ਨੂੰ ਜਦੋਂ ਇਹ ਚਾਰ ਬਿੱਲ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ, ਤਾਂ ਤੁਹਾਡਾ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਸੈਸ਼ਨ ਸੱਦਣਾ ਕਾਨੂੰਨ ਅਤੇ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਸੀ™

ਰਾਜਪਾਲ ਨੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਬਿੱਲਾਂ ਦੀ ਜਾਇਜ਼ਤਾ ਅਤੇ ਕਾਨੂੰਨੀਤਾ 'ਤੇ ਸ਼ੱਕ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤਾ। ਰਾਜਪਾਲ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ "ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸਲਾਹ ਦੇ ਪਿਛੋਕੜ ਵਿੱਚ" ਉਹ ਸਰਗਰਮੀ ਨਾਲ ਵਿਚਾਰ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਕੀ ਭਾਰਤ ਲਈ ਅਟਾਰਨੀ ਜਨਰਲ ਦੀ ਕਾਨੂੰਨੀ ਰਾਏ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ" ਜਾਂ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਇਹਨਾਂ ਬਿੱਲਾਂ ਨੂੰ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਦੀ ਵਿਚਾਰ ਅਤੇ ਸਹਿਮਤੀ ਲਈ ਰਾਖਵਾਂ ਕਰਨ ਲਈ। ਭਾਰਤ"। ਰਾਜਪਾਲ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ 19 ਅਤੇ 20 ਜੂਨ 2023 ਨੂੰ ਹੋਏ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਸੈਸ਼ਨ ਦੀ ਕਾਨੂੰਨੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕਾਨੂੰਨ ਅਨੁਸਾਰ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਨਗੇ।

7. ਰਾਜਪਾਲ ਨੇ 24 ਜੁਲਾਈ 2023 ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਨੂੰ ਇੱਕ ਹੋਰ ਪੱਤਰ ਸੰਬੋਧਿਤ ਕੀਤਾ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਇੱਕ "ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਮਾਹਰ" ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ "ਕਾਨੂੰਨੀ ਰਾਏ" ਨੂੰ ਜੋੜਿਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਜਿਸ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ "ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤਲਬ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸਦਨ ਧੀਰਜ ਨਾਲ (sic) ਗੈਰ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸੀ"। 20 ਅਕਤੂਬਰ 2023 ਤੋਂ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਸਤਾਵਿਤ ਸੋਲ੍ਹਵੀਂ ਪੰਜਾਬ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੇ ਚੌਥੇ ਬਜਟ ਸੈਸ਼ਨ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸੈਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਤਿੰਨ ਮਨੀ ਬਿੱਲਾਂ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰਨ ਲਈ ਰਾਜਪਾਲ ਨੂੰ ਭੇਜੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਰਾਜਪਾਲ ਨੇ 19 ਅਕਤੂਬਰ 2023 ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਨੂੰ ਇੱਕ ਪੱਤਰ ਸੰਬੋਧਿਤ ਕੀਤਾ। ਉਸਨੇ ਦੁਹਰਾਇਆ ਕਿ 24 ਜੁਲਾਈ 2023 ਅਤੇ 12 ਅਕਤੂਬਰ 2023 ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪਿਛਲੇ ਸੰਚਾਰਾਂ ਵਿੱਚ, ਉਸਨੇ ਸੰਕੇਤ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਕਿ ਸੈਸ਼ਨ ਬੁਲਾਇਆ ਜਾਣਾ "ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ, ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਵਾਨਿਤ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆਵਾਂ ਅਤੇ ਅਭਿਆਸ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ, ਅਤੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ" ਸੀ। ਰਾਜਪਾਲ ਨੇ ਕਿਹਾ:

"ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਬਜਟ ਸੈਸ਼ਨ ਦੀ ਸਮਾਪਤੀ ਹੋਈ, ਅਜਿਹੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਵਿਸਤ੍ਰਿਤ ਸੈਸ਼ਨ ਨੂੰ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਮੰਨਿਆ ਜਾਵੇਗਾ, ਅਤੇ ਅਜਿਹੇ ਸੈਸ਼ਨਾਂ ਦੌਰਾਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕੋਈ ਵੀ ਕਾਰੋਬਾਰ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ, ਅਤੇ ਅਬ-ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਰੱਦ ਹੋਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਹੈ। ਇਹਨਾਂ ਸੰਚਾਰਾਂ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ, ਇੱਕ ਅਸੰਵਿਧਾਨਕ ਕਦਮ ਚੁੱਕਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਨੂੰ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਕਰਦੇ ਹੋਏ , ਅਜਿਹਾ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹਨਾਂ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰਕੇ ਮੈਂ ਉਪਰੋਕਤ ਬਿੱਲਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਰੋਕਦਾ ਹਾਂ।

8. ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਰਾਜਪਾਲ ਨੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਜਨਤਕ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਵਿੱਚ 'ਘੋਸ਼ਣਾ' ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਕਿ ਉਹ ਬਿੱਲਾਂ ਲਈ ਆਪਣੀ ਸਹਿਮਤੀ ਨੂੰ ਰੋਕ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਰਾਜਪਾਲ ਨੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਨੂੰ ਨਵੇਂ ਮੌਨਸੂਨ/ਸਰਦ ਰੁੱਤ ਸੈਸ਼ਨ ਸੱਦਣ ਅਤੇ ਕਰਵਾਏ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਖਾਸ ਕਾਰੋਬਾਰ ਨੂੰ ਤੈਅ ਕਰਨ ਲਈ ਏਜੰਡਾ ਅੱਗੇ ਭੇਜਣ ਦੀ ਸਲਾਹ ਦਿੱਤੀ ਤਾਂ ਜੋ ਉਹ ਕਾਰੋਬਾਰ ਨੂੰ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਲਈ ਸਦਨ ਨੂੰ ਸੱਦਣ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦੇ ਸਕਣ।

9. ਰਾਜਪਾਲ ਦੀ ਅਕਿਰਿਆਸ਼ੀਲਤਾ ਤੋਂ ਦੁਖੀ ਹੋ ਕੇ, ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ ਨੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 32 ਅਧੀਨ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ। ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ ਮੰਗ ਕਰਦਾ ਹੈ:

(a) ਇੱਕ ਘੋਸ਼ਣਾ ਜੋ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੇ 19 ਜੂਨ 2023, 20 ਜੂਨ 2023 ਅਤੇ 20 ਅਕਤੂਬਰ 2023 ਨੂੰ ਹੋਏ ਸੈਸ਼ਨ ਹਨ। ਕਾਨੂੰਨੀ ਅਤੇ ਇਹ ਕਿ ਸਦਨ ਦੁਆਰਾ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕਾਰੋਬਾਰ ਵੈਧ ਹੈ; ਅਤੇ

(ਅ) ਇਸ ਪ੍ਰਭਾਵ ਲਈ ਹੁਕਮ ਕਿ ਤਿੰਨ ਮਨੀ ਬਿੱਲਾਂ ਸਮੇਤ ਰਾਜਪਾਲ ਦੁਆਰਾ ਲੰਬਿਤ ਰੱਖੇ ਗਏ ਸੱਤ ਬਿੱਲਾਂ 'ਤੇ ਕਾਨੂੰਨ ਅਨੁਸਾਰ ਕਾਰਵਾਈ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ।

10. ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ 6 ਨਵੰਬਰ 2023 ਨੂੰ ਪਟੀਸ਼ਨ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ। ਸੁਣਵਾਈ ਦੇ ਦੌਰਾਨ, ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਇਸ ਤੱਥ ਤੋਂ ਜਾਣੂ ਕਰਵਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦੀ ਸੰਸਥਾ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਰਾਜਪਾਲ ਨੇ ਸਿਫਾਰਸ਼ ਕੀਤੀ ਹੈ ਕਿ ਤਿੰਨ ਵਿੱਚੋਂ ਦੋ ਮਨੀ ਬਿੱਲਾਂ, ਅਰਥਾਤ, ਪੰਜਾਬ ਵਸਤੂਆਂ ਅਤੇ ਸੇਵਾਵਾਂ ਕਰ (ਸੋਧ) ਬਿੱਲ 2023; ਅਤੇ ਭਾਰਤੀ ਸਟੈਂਪ (ਪੰਜਾਬ ਸੋਧ) ਬਿੱਲ 2023, ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

II. ਬੇਨਤੀਆਂ

11. ਸੁਣਵਾਈ ਦੇ ਦੌਰਾਨ, ਅਸੀਂ ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ ਦੇ ਐਡਵੋਕੇਟ ਜਨਰਲ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰਮਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਨਾਲ ਪੇਸ਼ ਹੋਏ ਸੀਨੀਅਰ ਵਕੀਲ ਡਾ: ਅਭਿਸ਼ੇਕ ਮਨੂ ਸਿੰਘਵੀ ਦੁਆਰਾ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾਵਾਂ ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਬੇਨਤੀਆਂ ਸੁਣੀਆਂ ਹਨ। ਰਾਜਪਾਲ ਦੇ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਸਕੱਤਰ ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਸੀਨੀਅਰ ਵਕੀਲ ਸ਼੍ਰੀ ਸਤਿਆ ਪਾਲ ਜੈਨ ਪੇਸ਼ ਹੋਏ।

12. ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾਵਾਂ ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਜੋ ਮੁੱਖ ਬੇਨਤੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ ਉਹ ਹਨ:

(a) ਹਾਲਾਂਕਿ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦਾ ਬਜਟ ਸੈਸ਼ਨ 3 ਮਾਰਚ 2023 ਨੂੰ ਬੁਲਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਪਰ ਸਪੀਕਰ ਦੁਆਰਾ ਇਸ ਨੂੰ 22 ਮਾਰਚ 2023 ਨੂੰ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਪ੍ਰਸਥਿਤੀ ਦੇ ਮੁਲਤਵੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ;

(ਬੀ) ਸਦਨ ਦੀ ਮੁਲਤਵੀ ਨੂੰ ਰਾਜਪਾਲ ਦੁਆਰਾ ਸਦਨ ਦੀ ਮੁਲਤਵੀ ਵਜੋਂ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ;

(c) ਸਪੀਕਰ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਕੰਮ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਨੂੰ ਸੰਚਾਲਿਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦੁਆਰਾ ਦਰਸਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਨਿਯਮ 16 ਦੇ ਦੂਜੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਦੇ ਤਹਿਤ 19 ਅਤੇ 20 ਜੂਨ 2023 ਨੂੰ ਅਸੈਂਬਲੀ ਦੀ ਬੈਠਕ ਦੁਬਾਰਾ ਬੁਲਾਉਣ ਵਿੱਚ;

(d) ਸਦਨ ਵਿੱਚ ਕਾਰਜਪ੍ਰਣਾਲੀ ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਅਤੇ ਕਾਰੋਬਾਰ ਦੇ ਆਚਰਣ ਨੂੰ ਨਿਯਮਤ ਕਰਨਾ ਸਪੀਕਰ ਦੇ ਵਿਵੇਕ ਦੇ ਅੰਦਰ ਹੈ;

(e) ਰਾਜ ਦੇ ਪ੍ਰਤੀਕਾਤਮਕ ਮੁਖੀ ਵਜੋਂ ਰਾਜਪਾਲ ਨੇ ਇਸ ਸਿੱਟੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਣ ਲਈ ਆਪਣੀਆਂ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਦੇ ਅੰਦਰ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਕਿ ਜੂਨ 2023 ਵਿੱਚ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦਾ ਸੈਸ਼ਨ ਦੁਬਾਰਾ ਬੁਲਾਇਆ ਜਾਣਾ ਗੈਰ-ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਸੀ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਵਿਧਾਨਕ ਕੰਮਕਾਜ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਜਿਸਦਾ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। 20 ਜੂਨ 2023 ਬੇਕਾਰ; ਅਤੇ

(f) ਸਪੀਕਰ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੇ ਭਾਰੀ ਬਹੁਮਤ ਦੁਆਰਾ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਨੂੰ ਲਗਭਗ ਰੱਦ ਕਰਨਾ ਹੈ।

13. ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ, ਰਾਜਪਾਲ ਦੇ ਸਕੱਤਰ ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਇਹ ਤਾਕੀਦ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਕਿ:

(i) ਬਜਟ ਸੈਸ਼ਨ ਦੇ ਕੰਮਕਾਜ ਦੇ ਬਾਅਦ, ਸਦਨ ਨੂੰ ਮੁਲਤਵੀ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਸੀ ਅਤੇ ਇਹ ਸਪੀਕਰ ਲਈ 19 ਅਤੇ 20 ਜੂਨ 2023 ਨੂੰ ਸ਼ੁਰੂ ਵਿੱਚ ਦੁਬਾਰਾ ਬੁਲਾਈ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਮੁਲਤਵੀ ਕਰਨ ਲਈ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ 19 ਅਤੇ 20 ਅਕਤੂਬਰ 2023;

(ii) ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਨਿਯਮ 14A ਦੀ ਮੰਗ ਹੈ ਕਿ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਵਿੱਚ ਤਿੰਨ ਸੈਸ਼ਨ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ, ਅਰਥਾਤ, ਬਜਟ ਸੈਸ਼ਨ, ਮਾਨਸੂਨ ਸੈਸ਼ਨ ਅਤੇ ਸਰਦ ਰੁੱਤ ਸੈਸ਼ਨ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ, ਸਪੀਕਰ ਨੂੰ ਬਜਟ ਸੈਸ਼ਨ ਜਾਰੀ ਰੱਖਣ ਲਈ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਜੂਨ 2023 ਦੇ ਮਹੀਨੇ ਵਿੱਚ;

(iii) ਰਾਜਪਾਲ ਨੇ, ਅਸਲ ਵਿੱਚ, ਲਗਭਗ 185 ਬਿੱਲਾਂ ਨੂੰ ਸਹਿਮਤੀ ਦੇ ਦਿੱਤੀ ਹੈ, ਜੋ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਸਹਿਮਤੀ ਲਈ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ, ਜੋ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦਰਸਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਰਾਜਪਾਲ ਵੱਲੋਂ ਕੋਈ ਦੇਰੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਸਿਰਫ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਹੈ। ਜਿਸ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਸਦਨ ਨੂੰ ਅਣਦੇਖਿਆ ਮੁਲਤਵੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਉਸ 'ਤੇ ਇਤਰਾਜ਼ ਦਾ ਕਿ ਚਾਰ ਬਿੱਲਾਂ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਰੋਕ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ;

(iv) ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਰਾਜਪਾਲ ਨੇ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਵਿੱਚ ਤਿੰਨ ਮਨੀ ਬਿੱਲਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਦੋ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਆਪਣੀ ਸਿਫ਼ਾਰਸ਼ ਵੀ ਮਨਜ਼ੂਰ ਕਰ ਲਈ ਹੈ;

(v) ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਛੇਦ 32 ਦੇ ਤਹਿਤ ਪਟੀਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਜੋ ਰਾਹਤਾਂ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਖੁਦ ਇਹ ਘੋਸ਼ਣਾ ਮੰਗਦੇ ਹਨ ਕਿ 19 ਅਤੇ 20 ਜੂਨ 2023 ਨੂੰ ਹੋਏ ਸੈਸ਼ਨ ਅਤੇ ਜੋ ਵਪਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਉਹ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸੀ, ਜੋ ਕਿ ਇੱਕ ਹੈ। ਇਸ ਤੱਥ ਦਾ ਸੰਕੇਤ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ ਖੁਦ ਸੈਸ਼ਨ ਦੀ ਵੈਧਤਾ ਬਾਰੇ ਅਨਿਸ਼ਚਿਤ ਹੈ; ਅਤੇ

(vi) ਰਾਜਪਾਲ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਬਿੱਲਾਂ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਣ ਲਈ ਕੋਈ ਇਤਰਾਜ਼ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਸਹਿਮਤੀ ਮੰਗੀ ਗਈ ਹੈ ਜੇਕਰ ਇਹ ਅਦਾਲਤ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕਰ ਦੇਵੇ ਕਿ ਬਜਟ ਸੈਸ਼ਨ ਨੂੰ ਜੂਨ 2023 ਦੇ ਮਹੀਨੇ ਵਿੱਚ ਦੁਬਾਰਾ ਬੁਲਾਉਣ ਲਈ ਕਾਨੂੰਨੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਸਥਾਈ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮੁਲਤਵੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

14. ਦੋ ਮੁੱਦੇ ਵਿਚਾਰਨ ਲਈ ਆਉਂਦੇ ਹਨ: ਪਹਿਲਾ, ਕੀ ਰਾਜਪਾਲ ਰਾਜ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੁਆਰਾ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਬਿੱਲਾਂ 'ਤੇ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਰੋਕ ਸਕਦਾ ਹੈ; ਅਤੇ ਦੂਸਰਾ, ਕੀ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੇ ਸੈਸ਼ਨ ਦੀ ਬੈਠਕ ਦੁਬਾਰਾ ਬੁਲਾਉਣ ਦੀ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੇ ਸਪੀਕਰ ਲਈ ਇਜਾਜ਼ਤ ਹੈ ਜੋ ਮੁਲਤਵੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਪਰ ਮੁਲਤਵੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

III. ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ

A. ਰਾਜਪਾਲ ਇੱਕ ਪ੍ਰਤੀਕਾਤਮਕ ਮੁਖੀ ਹੈ ਅਤੇ ਰਾਜ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੁਆਰਾ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਬਿੱਲਾਂ 'ਤੇ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਰੋਕ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ ਹੈ।

15. ਲੋਕਤੰਤਰ ਦੇ ਸੰਸਦੀ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਅਸਲ ਸ਼ਕਤੀ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਚੁਣੇ ਹੋਏ ਨੁਮਾਇੰਦਿਆਂ ਕੋਲ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਰਾਜਾਂ ਅਤੇ ਕੇਂਦਰ ਦੋਵਾਂ ਵਿੱਚ ਸਰਕਾਰਾਂ ਵਿੱਚ ਰਾਜ ਵਿਧਾਨ ਮੰਡਲ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਅਤੇ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਮਾਮਲਾ ਹੋਵੇ, ਸੰਸਦ। ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਕੈਬਨਿਟ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੁਆਰਾ ਜਵਾਬਦੇਹ ਅਤੇ ਜਾਂਚ ਦੇ ਅਧੀਨ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਦੁਆਰਾ ਨਿਯੁਕਤ ਰਾਜਪਾਲ ਰਾਜ ਦਾ ਸਿਰਲੇਖ ਮੁਖੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਬੁਨਿਆਦੀ ਸਿਧਾਂਤ ਜਿਸਦਾ ਸੰਵਿਧਾਨ ਅਪਣਾਏ ਜਾਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਲਗਾਤਾਰ ਪਾਲਣਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਉਹ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਰਾਜਪਾਲ ਮੰਤਰੀ ਮੰਡਲ ਦੀ 'ਸਹਾਇਤਾ ਅਤੇ ਸਲਾਹ' 'ਤੇ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਉਹਨਾਂ ਖੇਤਰਾਂ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਖੇਤਰਾਂ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਜਿੱਥੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਨੇ ਅਖਤਿਆਰੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਸੌਂਪੀ ਹੈ। ਰਾਜਪਾਲ ਨੂੰ. ਇਹ ਸਿਧਾਂਤ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਬੁਨਿਆਦ ਦੀ ਨੀਂਹ ਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਫੈਸਲੇ ਲੈਣ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ ਰਾਜ ਦਾ ਸ਼ਾਸਨ, ਜਾਂ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਰਾਸ਼ਟਰ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਜ਼ਰੂਰੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਚੁਣੀ ਹੋਈ ਬਾਂਹ ਨਾਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਰਾਜਪਾਲ ਇੱਕ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਰਾਜਨੇਤਾ ਹੋਣ ਦਾ ਇਰਾਦਾ ਰੱਖਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਚਿੰਤਾਵਾਂ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ 'ਤੇ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਕਰਦਾ ਹੈ।

16. ਸਮਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਹ ਸਿਧਾਂਤ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਥਾਪਿਤ ਹਨ, ਜਿੱਥੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਕਿਹਾ:

"28. ਸਾਡੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਵਿੱਚ ਦਰਸਾਏ ਗਏ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਕੈਬਨਿਟ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਦੇ ਤਹਿਤ ਰਾਜਪਾਲ ਰਾਜ ਦਾ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਜਾਂ ਰਸਮੀ ਮੁਖੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੁਆਰਾ ਜਾਂ ਉਸਦੇ ਅਧੀਨ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਆਪਣੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਅਤੇ ਕਾਰਜਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਉਸਦੀ ਕੌਂਸਲ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਅਤੇ ਸਲਾਹ 'ਤੇ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਮੰਤਰੀ ਉਹਨਾਂ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿੱਚ ਬਚਾਉਂਦੇ ਹਨ ਜਿੱਥੇ ਰਾਜਪਾਲ ਨੂੰ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੁਆਰਾ ਜਾਂ ਇਸਦੇ ਅਧੀਨ ਆਪਣੇ ਵਿਵੇਕ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਕੰਮ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

32. ਇਹ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਇੱਕ ਬੁਨਿਆਦੀ ਸਿਧਾਂਤ ਹੈ ਕਿ ਮੰਤਰੀਆਂ ਨੂੰ ਹਰ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਕਾਰਜ ਲਈ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਇੰਗਲੈਂਡ ਵਿਚ ਪ੍ਰਭੂਸੱਤਾ ਕਦੇ ਵੀ ਆਪਣੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ 'ਤੇ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। ਪ੍ਰਭੂਸੱਤਾ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਵਿਹਾਰਕ ਨਿਯਮ ਦੁਆਰਾ ਸ਼ਰਤ ਰੱਖੀ ਗਈ ਹੈ ਕਿ ਤਾਜ ਨੂੰ ਉਸਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਲਈ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਚੁੱਕਣ ਲਈ ਸਲਾਹਕਾਰ ਲੱਭਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਲਾਹਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਹਾਊਸ ਆਫ਼ ਕਾਮਨਜ਼ ਦਾ ਭਰੋਸਾ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਇਹ ਨਿਯਮ ਸਾਡੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਭਾਰਤੀ ਸੰਵਿਧਾਨ ਕੇਂਦਰ ਅਤੇ ਰਾਜਾਂ ਵਿੱਚ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਇੱਕ ਸੰਸਦੀ ਅਤੇ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਰੂਪ ਦੀ ਕਲਪਨਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਨਾ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਰੂਪ ਦੀ। ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਮੁਖੀ ਵਜੋਂ ਰਾਜਪਾਲ ਦੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਵੱਖਰੀਆਂ ਨਹੀਂ ਹਨ।"

17. ਐਸ.ਆਰ. ਬੋਮਈ ਬਨਾਮ ਯੂਨੀਅਨ ਆਫ਼ ਇੰਡੀਆ ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਇੱਕ ਨੌਂ ਜੱਜਾਂ ਦੇ ਬੈਂਚ ਨੇ ਮੰਨਿਆ ਹੈ ਕਿ ਸੰਘਵਾਦ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਬੁਨਿਆਦੀ ਢਾਂਚੇ ਦਾ ਇੱਕ ਹਿੱਸਾ ਹੈ। ਰਾਜ ਦੇ ਪ੍ਰਤੀਕਾਤਮਕ ਮੁਖੀ ਵਜੋਂ ਰਾਜਪਾਲ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਜਿਸ ਢੰਗ ਨਾਲ ਨਿਭਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਇਸ ਬੁਨਿਆਦੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਰੱਖਣ ਲਈ ਬਹੁਤ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਰਾਜਪਾਲ ਦੇ ਵਿਵੇਕ ਨੂੰ ਸੌਂਪੇ ਨਾ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿੱਚ ਬੇਲਗਾਮ ਵਿਵੇਕ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਲੋਕਤੰਤਰੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਚੁਣੀ ਗਈ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਕੰਮਕਾਜ ਉੱਤੇ ਮੋਟੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਚੱਲਣ ਦਾ ਜੋਖਮ ਲੈਂਦੀ ਹੈ। ਵਿਚ ਏ ਕੇਸਾਂ ਦੀ ਸਥਿਰ ਲਾਈਨ ਨੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ ਅਤੇ ਜਮਹੂਰੀ ਕੰਮਕਾਜ ਲਈ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਜੀਵਨਸ਼ਕਤੀ ਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਸੰਘਵਾਦ ਅਤੇ ਜਮਹੂਰੀਅਤ, ਬੁਨਿਆਦੀ ਢਾਂਚੇ ਦੇ ਦੋਵੇਂ ਅੰਗ ਅਟੁੱਟ ਹਨ। ਜਦੋਂ ਇੱਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾ ਪੇਤਲੀ ਪੈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਇਹ ਦੂਜੀ ਨੂੰ ਖ਼ਤਰੇ ਵਿੱਚ ਪਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਸਾਡੇ ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਦੀਆਂ ਬੁਨਿਆਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀਆਂ ਅਤੇ ਇੱਛਾਵਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਲਈ ਜਮਹੂਰੀਅਤ ਅਤੇ ਸੰਘਵਾਦ ਦਾ ਧੁਰਾ ਬਹੁਤ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਵੀ ਟਿਊਨਿੰਗ ਫੋਰਕ ਦੇ ਇੱਕ ਖੰਭੇ ਨੂੰ ਨੁਕਸਾਨ ਪਹੁੰਚਦਾ ਹੈ, ਇਹ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਸ਼ਾਸਨ ਦੇ ਉਪਕਰਣ ਨੂੰ ਨੁਕਸਾਨ ਪਹੁੰਚਾਉਂਦਾ ਹੈ।

18. ਰਾਜ (ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਐਨਸੀਟੀ) ਬਨਾਮ ਭਾਰਤ ਦੀ ਯੂਨੀਅਨ ਵਿੱਚ, ਸਾਡੇ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ (ਡੀਵਾਈ ਚੰਦਰਚੂੜ ਜੇ) ਨੇ ਦੇਖਿਆ:

"287.... ਇਹਨਾਂ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਲੋਕਤੰਤਰੀ ਸ਼ਾਸਨ ਅਤੇ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਕਦਰਾਂ-ਕੀਮਤਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਬਾਰੇ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਸਵਾਲ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ। ਸੰਵਿਧਾਨ ਹਰ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਜੀਵਨ ਢੰਗ ਅਪਣਾਉਣ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੀ ਗਾਰੰਟੀ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਆਜ਼ਾਦੀ, ਮਾਣ ਅਤੇ ਖੁਦਮੁਖਤਿਆਰੀ ਮੁੱਖ ਹੈ। ਸੰਵਿਧਾਨ ਇਹਨਾਂ ਕਦਰਾਂ-ਕੀਮਤਾਂ ਨੂੰ ਜਮਹੂਰੀ ਰਾਜਨੀਤੀ ਰਾਹੀਂ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਦੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਦਾ ਪਿੱਛਾ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਇਹ ਕੇਸ ਸਾਹਮਣੇ ਆਉਂਦੇ ਹਨ, ਇਹ ਸਾਨੂੰ ਦੱਸਦਾ ਹੈ ਕਿ ਲੋਕਤੰਤਰੀ ਜੀਵਨ-ਜਾਚ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਲੋਕਤੰਤਰ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਲਈ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਕਿੰਨੀਆਂ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹਨ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਪੂਰਤੀ, ਮਾਣ ਅਤੇ ਖੁਦਮੁਖਤਿਆਰੀ ਰਾਜ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨੂੰ ਸੀਮਤ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਫਿਰ ਵੀ ਲੋਕਤੰਤਰ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਵਿੱਚ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਓਨੀ ਹੀ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜਦੋਂ ਸ਼ਾਸਨ ਦੀਆਂ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਅਸਫਲ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ ਇੱਕ ਲੋਕਤਾਂਤਰਿਕ ਸੰਸਥਾ ਦਾ ਕੰਮ ਰਾਜਨੀਤਿਕਤਾ (ਜਾਂ ਇਸਦੀ ਕਮੀ) ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਵੋਟਰਾਂ ਦੁਆਰਾ ਸ਼ਾਸਨ ਕਰਨ ਦਾ ਭਰੋਸਾ ਰੱਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸਾਡੇ ਵਰਗੇ ਸਮਾਜ ਵਿੱਚ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਸਭਿਆਚਾਰਾਂ ਦੀ ਬਹੁਲਤਾ, ਪਰੰਪਰਾ ਦੀ ਵਿਭਿੰਨਤਾ, ਸਮਾਜਿਕ ਪਛਾਣ ਦਾ ਇੱਕ ਗੁੰਝਲਦਾਰ ਜਾਲ ਅਤੇ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾਵਾਂ ਦੀ ਇੱਕ ਝੜਪ ਹੈ, ਮਜ਼ਬੂਤ ਹੋਣ ਲਈ ਸੰਸਥਾਗਤ ਸ਼ਾਸਨ ਨੂੰ ਉਹਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਹਰ ਇੱਕ ਨੂੰ ਅਨੁਕੂਲਿਤ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਆਲੋਚਨਾ ਅਤੇ ਅਸਹਿਮਤੀ ਜਮਹੂਰੀ ਕੰਮਕਾਜ ਦਾ ਕੇਂਦਰ ਬਣਦੇ ਹਨ। ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਦੀ ਜਵਾਬਦੇਹੀ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਮਤਭੇਦਾਂ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਨ ਅਤੇ ਨਿਰੰਤਰ ਸ਼ਮੂਲੀਅਤ ਅਤੇ ਸੰਵਾਦ ਦੀ ਲੋੜ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ ਦੁਆਰਾ ਇੱਕ ਵੱਡੇ ਮਾਪ ਵਿੱਚ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤੀ

ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਝੜਪਾਂ ਗੈਰ-ਸਿਹਤਮੰਦ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਉਹ ਲੋਕਤੰਤਰ ਦੀ ਲਚਕਤਾ ਦੀ ਪਰਖ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇੱਕ ਸਿਸਟਮ ਅਭਿਆਸ ਵਿੱਚ ਕਿੰਨਾ ਵਧੀਆ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ ਇਸ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦਾ ਹੈ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਰਾਜਨੀਤਿਕਤਾ ਜੋ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਫੈਸਲੇ ਲੈਣ ਵਾਲੇ ਅਹੁਦਿਆਂ 'ਤੇ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ, ਇਹ ਮਾਮਲੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰਨ ਬਾਰੇ ਵੀ ਓਨੇ ਹੀ ਹਨ ਜਿੰਨੇ ਕਿ ਉਹ ਲੋਕਤੰਤਰੀ ਸ਼ਾਸਨ ਦੇ ਢਾਂਚੇ ਵਿੱਚ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦੀਆਂ ਕਮਜ਼ੋਰੀਆਂ ਬਾਰੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਦੀਆਂ ਚਿੰਤਾਵਾਂ ਦਾ ਜਵਾਬ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।"

19. ਮੌਜੂਦਾ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਵਿਵਾਦ ਲਾਜ਼ਮੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਰਾਜਪਾਲ ਦੁਆਰਾ 20 ਜੂਨ 2023 ਨੂੰ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੁਆਰਾ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਚਾਰ ਬਿੱਲਾਂ ਨੂੰ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਲੈਣ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਸੰਵਿਧਾਨ ਦਾ ਅਨੁਛੇਦ 200 ਇਹ ਮੰਨਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਇੱਕ ਬਿੱਲ ਕਿਸੇ ਰਾਜ ਦੀ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੁਆਰਾ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਦੋ ਸਦਨਾਂ ਵਾਲੀ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਦੋਵਾਂ ਸਦਨਾਂ ਦੁਆਰਾ, ਇਸਨੂੰ ਰਾਜਪਾਲ ਕੋਲ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਰਾਜਪਾਲ ਕੋਲ ਤਿੰਨ ਵਿਕਲਪ ਉਪਲਬਧ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਜਦੋਂ ਰਾਜ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੁਆਰਾ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਬਿੱਲ ਨੂੰ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਲਈ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਰਾਜਪਾਲ "ਘੋਸ਼ਣਾ ਕਰੇਗਾ" (i) ਜਾਂ ਤਾਂ ਉਹ ਬਿੱਲ ਨੂੰ ਸਹਿਮਤੀ ਦਿੰਦਾ ਹੈ; ਜਾਂ (ii) ਕਿ ਉਹ ਉਸ ਤੋਂ ਸਹਿਮਤੀ ਰੋਕਦਾ ਹੈ; ਜਾਂ (iii) ਕਿ ਉਹ ਬਿੱਲ ਨੂੰ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਲਈ ਰਾਖਵਾਂ ਰੱਖਦਾ ਹੈ। ਸ਼ਬਦ "ਐਲਾਨ ਕਰੇਗਾ" ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਕਿ ਰਾਜਪਾਲ ਨੂੰ ਆਪਣੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਆਰਟੀਕਲ 200 ਦੇ ਮੁੱਠੀ ਪਰਿਵਰਤਨ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਰਾਜਪਾਲ ਬਿੱਲ ਨੂੰ "ਜਿੰਨੀ ਜਲਦੀ ਹੋ ਸਕੇ" ਵਾਪਸ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਅਨੁਛੇਦ 200 ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਵਿੱਚ ਇਹ ਕਲਪਨਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਕਿ, ਜਿੰਨੀ ਜਲਦੀ ਸੰਭਵ ਹੋ ਸਕੇ, ਰਾਜਪਾਲ ਨੂੰ ਬਿੱਲ ਦੀ ਸਹਿਮਤੀ ਲਈ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਉਹ ਇੱਕ ਬਿੱਲ ਵਾਪਸ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਮਨੀ ਬਿੱਲ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਇੱਕ ਸੰਦੇਸ਼ ਦੇ ਨਾਲ ਬੇਨਤੀ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਦਨ ਜਾਂ ਸਦਨਾਂ ਇਸ 'ਤੇ ਮੁੜ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨਗੇ। ਬਿੱਲ ਜਾਂ ਬਿੱਲ ਦੀਆਂ ਕੋਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਵਿਵਸਥਾਵਾਂ ਅਤੇ ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਜਿਹੀਆਂ ਸੋਧਾਂ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਦੀ ਇੱਛਾ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰੋ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਉਹ ਸਿਫਾਰਸ਼ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਰਾਜਪਾਲ ਦੁਆਰਾ ਕੋਈ ਬਿੱਲ ਵਾਪਸ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਰਾਜ ਦੀ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਮੁੜ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਪਾਬੰਦ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਬਿੱਲ. ਬਿੱਲ ਨੂੰ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੁਆਰਾ ਸੋਧ ਦੇ ਨਾਲ ਜਾਂ ਬਿਨਾਂ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਅਤੇ ਰਾਜਪਾਲ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਲਈ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਰਾਜਪਾਲ ਇਸ ਤੋਂ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਨਹੀਂ ਰੋਕੇਗਾ। ਉਪਰੋਕਤ ਸ਼ਰਤਾਂ ਵਿੱਚ ਪਹਿਲੇ ਉਪਬੰਧ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਦੂਜੀ ਵਿਵਸਥਾ ਇੱਕ ਅਜਿਹੀ ਸਥਿਤੀ ਦੀ ਕਲਪਨਾ ਕਰਦੀ ਹੈ ਜਿੱਥੇ "ਰਾਜਪਾਲ ਉਹਨਾਂ ਬਿੱਲਾਂ ਨੂੰ ਸਹਿਮਤੀ ਨਹੀਂ ਦੇਵੇਗਾ, ਪਰ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਲਈ ਰਾਖਵਾਂ ਰੱਖੇਗਾ" ਜੋ "ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਦੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਤੋਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਾਂਝੇ ਹਨ। ਸਥਿਤੀ ਨੂੰ ਖ਼ਤਰੇ ਵਿੱਚ ਪਾਓ" ਜਿਸ ਨੂੰ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੁਆਰਾ ਭਰਨ ਲਈ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

20. ਵਰਤਮਾਨ ਕੇਸ ਇਸ ਗੱਲ 'ਤੇ ਮੁੜਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪਹਿਲੇ ਪ੍ਰੋਵੀਸੋ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਸਮਝਿਆ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਪਹਿਲੀ ਵਿਵਸਥਾ ਨੂੰ ਬਣਾਉਣ ਲਈ, ਇਹ ਨੋਟ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਕਿ ਧਾਰਾ 200 ਦਾ ਮੂਲ ਹਿੱਸਾ ਰਾਜਪਾਲ ਨੂੰ ਤਿੰਨ ਵਿਕਲਪ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ: ਸਹਿਮਤੀ ਦੇਣ ਦਾ ਵਿਕਲਪ; ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਦਾ ਵਿਕਲਪ; ਅਤੇ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਲਈ ਬਿੱਲ ਨੂੰ ਰਾਖਵਾਂ ਕਰਨ ਦਾ ਵਿਕਲਪ। ਪਹਿਲਾ ਪ੍ਰੋਵੀਸੋ "ਗਵਰਨਰ ਸਹਿਮਤੀ ਨਹੀਂ ਦੇਵੇਗਾ" ਸ਼ਬਦ ਨਾਲ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਦੂਜੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਦੇ ਉਲਟ "ਰਾਜਪਾਲ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ" ਸਮੀਕਰਨ ਦੇ ਨਾਲ ਖੁੱਲ੍ਹਦਾ ਹੈ। ਪਹਿਲੇ ਪ੍ਰੋਵੀਸੋ ਵਿੱਚ "ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ" ਇਸ ਲਈ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਪਹਿਲਾ ਪ੍ਰੋਵੀਸੋ ਅਸਲ ਹਿੱਸੇ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਤਿੰਨ ਹਨ। ਰਾਜਪਾਲ ਲਈ ਵਿਕਲਪ ਪਹਿਲੇ ਵਿਕਲਪ (ਜਿੱਥੇ ਰਾਜਪਾਲ ਬਿੱਲ ਨੂੰ ਸਹਿਮਤੀ ਦਿੰਦੇ ਹਨ) ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਲਈ ਤੀਸਰਾ ਵਿਕਲਪ

(ਸਵੀਕ੍ਰਿਤੀ ਰੋਕਣ) ਦੇ ਨਾਲ ਜੁੜਦਾ ਹੈ ਇਸ ਲਈ, "ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ" ਦੇ ਨਾਲ ਸ਼ੁਰੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਦੂਜੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਦੇ ਹੁਕਮ ਦੁਆਰਾ, ਰਾਜਪਾਲ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਦੁਆਰਾ ਇੱਕ ਬਿੱਲ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦੇਣ 'ਤੇ ਪਾਬੰਦੀ ਹੈ ਸੰਵਿਧਾਨ ਨੂੰ ਅਜਿਹੇ ਬਿੱਲ ਨੂੰ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਲਈ ਰਿਜ਼ਰਵ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ।

21. ਦੂਜਾ ਉਪਬੰਧ ਉਸ ਵਿਕਲਪ 'ਤੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਪਾਉਂਦਾ ਹੈ ਜੋ ਧਾਰਾ 200 ਦੇ ਮੂਲ ਹਿੱਸੇ ਦੁਆਰਾ ਰਾਜਪਾਲ ਨੂੰ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਲਈ ਇੱਕ ਬਿੱਲ ਨੂੰ ਉੱਥੇ ਦੀ ਕਲਪਨਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਲਾਜ਼ਮੀ ਬਣਾ ਕੇ ਰਾਖਵਾਂ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਲਈ ਇੱਕ ਬਿੱਲ ਨੂੰ ਰਾਖਵਾਂ ਕਰਨ ਦਾ ਵਿਕਲਪ ਇੱਕ ਆਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਬਦਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਰਾਜਪਾਲ ਕੋਲ ਇਸ ਨੂੰ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਲਈ ਰਾਖਵਾਂ ਕਰਨ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਕੋਈ ਵਿਕਲਪ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਦੂਸਰਾ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ, ਇਸ ਲਈ, ਕਿਸੇ ਵੀ ਬਿੱਲ ਨੂੰ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਲਈ ਰਾਖਵਾਂ ਕਰਨ ਲਈ ਆਰਟੀਕਲ 200 ਦੇ ਮੂਲ ਹਿੱਸੇ ਦੁਆਰਾ ਰਾਜਪਾਲ ਨੂੰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਵਿਕਲਪ ਦੇ ਅਪਵਾਦ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਹੈ।

22. ਇੱਕ ਪਰਿਵਰਤਨ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੈਟਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਇੱਕ ਅਪਵਾਦ ਹੋਣ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਕਈ ਵਾਰ, ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇੱਕ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਇੱਕ ਵਿਆਖਿਆ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਇੱਕ ਕਨੂੰਨ ਦੇ ਮੂਲ ਉਪਬੰਧ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਪਹਿਲਾ ਪਰਿਵਰਤਨ ਰਾਜਪਾਲ ਨੂੰ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਜਿੱਥੇ ਬਿੱਲ ਮਨੀ ਬਿੱਲ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਇਸ ਨੂੰ ਇੱਕ ਸੰਦੇਸ਼ ਦੇ ਨਾਲ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਭੇਜ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਸੰਦੇਸ਼ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ, ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਨੂੰ ਰਾਜਪਾਲ ਦੁਆਰਾ ਬਿਲ ਦੀ ਸਮੁੱਚੀਤਾ 'ਤੇ ਮੁੜ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਉਦਾਹਰਨ ਲਈ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਰਾਜਪਾਲ ਦਾ ਮੰਨਣਾ ਹੈ ਕਿ ਬਿਲ ਦੀ ਸਮੁੱਚੀ ਕਮਜ਼ੋਰੀ ਨਾਲ ਪੀੜਤ ਹੈ। ਵਿਕਲਪਕ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਰਾਜਪਾਲ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਨੂੰ ਬਿੱਲ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਪ੍ਰਬੰਧ 'ਤੇ ਮੁੜ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਦੀ ਬੇਨਤੀ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਬਿੱਲ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ, ਰਾਜਪਾਲ ਬਿੱਲ ਵਿੱਚ ਸੋਧ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਦੀ ਇੱਛਾ ਜ਼ਾਹਰ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਬਿੱਲ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਕਮਜ਼ੋਰੀ ਜਾਂ ਕਮੀ ਨੂੰ ਠੀਕ ਕਰਨ ਲਈ ਇੱਕ ਸੋਧ ਦੀ ਇੱਛਾ ਪੈਦਾ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਪਹਿਲੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਦਾ ਅੰਤਮ ਹਿੱਸਾ ਹਾਲਾਂਕਿ ਇਹ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜੇਕਰ ਬਿੱਲ ਨੂੰ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੁਆਰਾ ਸੋਧਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਜਾਂ ਬਿਨਾਂ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਰਾਜਪਾਲ ਪੇਸ਼ ਹੋਣ 'ਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਸਹਿਮਤੀ ਨਹੀਂ ਰੋਕੇਗਾ। ਅੰਤਮ ਵਾਕੰਸ਼ "ਉਸ ਤੋਂ ਸਹਿਮਤੀ ਨੂੰ ਰੋਕਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾਵੇਗਾ" ਇੱਕ ਸਪੱਸ਼ਟ ਸੰਕੇਤ ਹੈ ਕਿ ਪਹਿਲੀ ਵਿਵਸਥਾ ਦੇ ਅਧੀਨ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਰਾਜਪਾਲ ਦੁਆਰਾ ਪਹਿਲੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਬਿੱਲ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਅੰਤਲੇ ਹਿੱਸੇ ਵਿੱਚ, ਪਹਿਲਾ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਇਹ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੁਆਰਾ ਸੋਧਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਜਾਂ ਬਿਨਾਂ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਜਾਣ 'ਤੇ, ਰਾਜਪਾਲ ਸਹਿਮਤੀ ਨਹੀਂ ਰੋਕੇਗਾ। ਰਾਜਪਾਲ ਨੂੰ ਪਹਿਲੀ ਵਿਵਸਥਾ ਦੁਆਰਾ ਜੋ ਭੂਮਿਕਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਉਹ ਕੁਦਰਤ ਵਿੱਚ ਸਿਫਾਰਸ਼ੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਰਾਜ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਨੂੰ ਪਾਬੰਦ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ ਹੈ।

23. ਇਹ ਸੰਸਦੀ ਰੂਪ ਦੇ ਬੁਨਿਆਦੀ ਸਿਧਾਂਤ ਦੇ ਅਨੁਕੂਲ ਹੈ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਜਿੱਥੇ ਕਾਨੂੰਨ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਸੌਂਪੀ ਗਈ ਹੈ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਚੁਣੇ ਹੋਏ ਨੁਮਾਇੰਦੇ। ਗਵਰਨਰ, ਇੱਕ ਮਾਰਗਦਰਸ਼ਕ ਵਜੋਂ ਰਾਜਨੇਤਾ, ਬਿਲ ਦੀ ਸਮੁੱਚੀਤਾ 'ਤੇ ਮੁੜ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਦੀ ਸਿਫਾਰਸ਼ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਇਸ ਦਾ ਕੋਈ ਵੀ ਹਿੱਸਾ ਅਤੇ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਦੀ ਇੱਛਾ ਨੂੰ ਵੀ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਸੋਧਾਂ ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇਸ ਬਾਰੇ ਅੰਤਮ ਫੈਸਲਾ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ ਸੰਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਰਾਜਪਾਲ ਦੀ ਸਲਾਹ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰੋ ਇਕੱਲੇ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ। ਇਹ ਰਾਜਪਾਲ ਦਾ ਸੰਦੇਸ਼ ਹੈ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਨੂੰ ਬੰਨ੍ਹਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਸਮੀਕਰਨ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਤੋਂ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੁੰਦਾ ਹੈ "ਜੇ ਬਿੱਲ ਮੁੜ ਪਾਸ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ...ਸੋਧਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਜਾਂ ਬਿਨਾਂ"।

24. ਅਨੁਛੇਦ 200 ਦਾ ਮੂਲ ਹਿੱਸਾ ਰਾਜਪਾਲ ਨੂੰ ਬਿੱਲ ਦੀ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਅਜਿਹੀ ਘਟਨਾ ਵਿੱਚ, ਰਾਜਪਾਲ ਨੂੰ ਲਾਜ਼ਮੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਾਰਵਾਈ ਦੇ ਕੋਰਸ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਵਿੱਚ ਦਰਸਾਈ ਗਈ ਹੈ ਰਾਜ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਨੂੰ ਸੰਚਾਰ ਕਰਨ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ "ਜਿੰਨੀ ਜਲਦੀ ਸੰਭਵ ਹੋ ਸਕੇ ਬਿੱਲ 'ਤੇ ਮੁੜ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਦੀ ਵਾਰੰਟੀ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਇੱਕ ਸੰਦੇਸ਼। "ਜਿੰਨੀ ਜਲਦੀ ਹੋ ਸਕੇ" ਸ਼ਬਦ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹੈ। ਇਹ ਮੁਹਿੰਮ ਦੀ ਇੱਕ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਲੋੜ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਇੱਕ ਕਾਲ ਲੈਣ ਅਤੇ ਬਿੱਲ ਨੂੰ ਰੱਖਣ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲਤਾ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਤੇਲੰਗਾਨਾ ਰਾਜ ਬਨਾਮ ਮਾਨਯੋਗ ਗਵਰਨਰ ਦੇ ਸਕੱਤਰ, ਇਸ ਪ੍ਰਗਟਾਵੇ ਦੇ ਨਾਲ ਅਸੰਗਤ ਕਾਰਵਾਈ ਹੈ "ਜਿੰਨੀ ਜਲਦੀ ਹੋ ਸਕੇ" ਸਮੀਕਰਨ ਵਿੱਚ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਸਮੱਗਰੀ ਹੈ ਅਤੇ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਅਥਾਰਟੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਇਸ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਸੰਵਿਧਾਨ ਵਿੱਚ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਸ ਮਹੱਤਵ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ ਇਸ ਵਿਵਸਥਾ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਜੋ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨਾਲ ਜੁੜਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਜੋ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਸ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਹੈ। ਰਾਜ ਦੀ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਕਾਰਵਾਈ ਦੇ ਬਿੱਲ ਨੂੰ ਅਣਮਿੱਥੇ ਸਮੇਂ ਲਈ ਲੰਬਿਤ ਰੱਖਣ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਨਹੀਂ ਰੱਖ ਸਕਦੀ।

25. ਰਾਜਪਾਲ, ਰਾਜ ਦੇ ਇੱਕ ਅਣਚੁਣੇ ਮੁਖੀ ਵਜੋਂ, ਨੂੰ ਕੁਝ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਸੌਂਪੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇਸ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਰਾਜ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾਵਾਂ ਦੁਆਰਾ ਕਾਨੂੰਨ ਬਣਾਉਣ ਦੇ ਆਮ ਕੋਰਸ ਨੂੰ ਅਸਫਲ ਕਰਨ ਲਈ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ। ਸਿੱਟੇ ਵਜੋਂ, ਜੇਕਰ ਰਾਜਪਾਲ ਧਾਰਾ 200 ਦੇ ਮੂਲ ਹਿੱਸੇ ਦੇ ਤਹਿਤ ਸਹਿਮਤੀ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਕਾਰਵਾਈ ਦਾ ਤਰਕਪੂਰਨ ਤਰੀਕਾ ਰਾਜ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਨੂੰ ਮੁੜ ਵਿਚਾਰ ਲਈ ਬਿੱਲ ਨੂੰ ਭੇਜਣ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਵਿੱਚ ਦਰਸਾਏ ਗਏ ਕੋਰਸ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਵਧਾਉਣਾ ਹੈ। ਦੂਜੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ, ਅਨੁਛੇਦ 200 ਦੇ ਅਸਲ ਹਿੱਸੇ ਦੇ ਤਹਿਤ ਸਹਿਮਤੀ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨੂੰ ਪਹਿਲੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਦੇ ਤਹਿਤ ਰਾਜਪਾਲ ਦੁਆਰਾ ਅਪਣਾਈ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਕਾਰਵਾਈ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਪੜ੍ਹਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਜੇ ਪਹਿਲੀ ਵਿਵਸਥਾ ਨੂੰ ਧਾਰਾ 200 ਦੇ ਮੂਲ ਹਿੱਸੇ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸਹਿਮਤੀ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦੇ ਅਨੁਕੂਲ ਨਹੀਂ ਪੜ੍ਹਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਰਾਜ ਦੇ ਅਣ-ਚੁਣੇ ਮੁਖੀ ਵਜੋਂ ਰਾਜਪਾਲ, ਵਿਧਾਨਿਕ ਡੋਮੇਨ ਦੇ ਕੰਮਕਾਜ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਚੁਣੇ ਹੋਏ ਦੁਆਰਾ ਵੀਟੋ ਕਰਨ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਹੋਵੇਗਾ। ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਸਿਰਫ਼ ਇਹ ਘੋਸ਼ਣਾ ਕਰਕੇ ਕਿ ਸਹਿਮਤੀ ਨੂੰ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਸਹਾਰਾ ਦੇ ਰੋਕ ਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਅਜਿਹੀ ਕਾਰਵਾਈ ਸੰਸਦੀ ਸ਼ਾਸਨ ਦੇ ਪੈਟਰਨ 'ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਲੋਕਤੰਤਰ ਦੇ ਬੁਨਿਆਦੀ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਦੇ ਉਲਟ ਹੋਵੇਗੀ। ਇਸ ਲਈ, ਜਦੋਂ ਰਾਜਪਾਲ ਆਰਟੀਕਲ 200 ਦੇ ਮੂਲ ਹਿੱਸੇ ਦੇ ਤਹਿਤ ਸਹਿਮਤੀ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਜੋ ਕਾਰਵਾਈ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਹੈ ਉਹ ਉਹੀ ਹੈ ਜੋ ਪਹਿਲੇ ਵਿੱਚ ਦਰਸਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਸ਼ਰਤ. ਰਾਜਪਾਲ ਧਾਰਾ 168 ਦੇ ਅਧੀਨ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦਾ ਇੱਕ ਹਿੱਸਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਸ਼ਾਸਨ ਦੁਆਰਾ ਬੰਨ੍ਹਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ।

26. ਜਿੱਥੋਂ ਤੱਕ ਮਨੀ ਬਿੱਲਾਂ ਦਾ ਸਬੰਧ ਹੈ, ਰਾਜਪਾਲ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਵਿਵਸਥਾ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਬਿੱਲ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨੂੰ ਰਾਜਪਾਲ ਦੀ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਸ਼ਕਤੀ ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਮਨੀ ਬਿੱਲ ਆਰਟੀਕਲ 207 ਦੁਆਰਾ ਨਿਯੰਤਰਿਤ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਜਿਸ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਧਾਰਾ 199 ਦੀ ਧਾਰਾ (1) ਦੀ ਧਾਰਾ (a) ਤੋਂ (f) ਵਿੱਚ ਦਰਸਾਏ ਗਏ ਮਾਮਲੇ 'ਤੇ ਬਿੱਲ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਲਈ ਰਾਜਪਾਲ ਦੀ ਸਿਫ਼ਾਰਸ਼ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

27. ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਦੇ ਸੀਨੀਅਰ ਵਕੀਲ ਨੇ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਕਿ ਰਾਜਪਾਲ ਨੇ ਲਗਭਗ 185 ਬਿੱਲਾਂ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦੇ ਦਿੱਤੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਇਹ ਸੰਕੇਤ ਮਿਲਦਾ ਹੈ ਕਿ ਰਾਜਪਾਲ ਵੱਲੋਂ ਚਾਰ ਬਿੱਲਾਂ 'ਤੇ ਕੀਤੀ ਗਈ ਦੇਰੀ ਸਿਰਫ਼ ਸਦਨ ਦੀ ਬੈਠਕ ਦੀ ਵੈਧਤਾ 'ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਇਤਰਾਜ਼ 'ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਸੀ। ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ।

ਵਿਦਵਾਨ ਸੀਨੀਅਰ ਵਕੀਲ ਨੇ ਅੱਗੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਰਾਜਪਾਲ ਨੇ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਵਿੱਚ ਤਿੰਨ ਮਨੀ ਬਿੱਲਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਦੋ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਉਸ ਦੀ ਸਿਫ਼ਾਰਸ਼ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦੇ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਅਸੀਂ ਉੱਪਰ ਸਮਝਿਆ ਹੈ, ਰਾਜਪਾਲ ਕੋਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਬਿੱਲਾਂ 'ਤੇ ਆਪਣੀ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜੋ ਉਸ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਰੱਖੇ ਗਏ ਹਨ। ਉਸ ਕੋਲ ਅਨੁਛੇਦ 200 ਦੇ ਤਹਿਤ ਨਿਰਧਾਰਤ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਕੰਮ ਕਰਨ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਕੋਈ ਰਾਹ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ, ਇਹ ਬੇਨਤੀਆਂ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਧੀਨ ਰਾਜਪਾਲ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਤ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀਆਂ ਜਾਂ ਲੋਕਤੰਤਰੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਚੁਣੀ ਗਈ ਰਾਜ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੁਆਰਾ ਉਸ ਨੂੰ ਭੇਜੇ ਗਏ ਬਿੱਲਾਂ 'ਤੇ ਅਯੋਗਤਾ ਨੂੰ ਜਾਇਜ਼ ਨਹੀਂ ਠਹਿਰਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ।

28. ਉਪਰੋਕਤ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਰਾਜਪਾਲ ਨੂੰ ਰਾਜ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੁਆਰਾ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਬਿੱਲਾਂ 'ਤੇ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਅਤੇ "ਜਲਦੀ ਤੋਂ ਜਲਦੀ" ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਹੇਠਾਂ ਦਰਸਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਸਪੀਕਰ ਲਈ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਨੂੰ ਦੁਬਾਰਾ ਬੁਲਾਉਣ ਦੀ ਕਾਨੂੰਨੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਜਾਜ਼ਤ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ (ਏ) ਮੁਲਤਵੀ ਅਤੇ ਮੁਲਤਵੀ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅੰਤਰ ਹੈ; ਅਤੇ (ਬੀ) ਸਪੀਕਰ ਕੋਲ ਸਦਨ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਨੂੰ ਨਿਯਮਤ ਕਰਨ ਦਾ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਹੈ।

B. ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੀ ਬੈਠਕ ਜਿਸ ਨੂੰ ਮੁਲਤਵੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਨੂੰ ਦੁਬਾਰਾ ਬੁਲਾਉਣ ਦੀ ਕਾਨੂੰਨ ਅਨੁਸਾਰ ਇਜਾਜ਼ਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਸਪੀਕਰ ਦੇ ਨਿਵੇਕਲੇ ਖੇਤਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਹੈ

1. ਮੁਲਤਵੀ ਅਤੇ ਮੁਲਤਵੀ ਵਿਚਕਾਰ ਅੰਤਰ

29. ਸੰਵਿਧਾਨ ਦਾ ਅਨੁਛੇਦ 174 ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਰਾਜਪਾਲ ਸਮੇਂ-ਸਮੇਂ 'ਤੇ ਸਦਨ ਜਾਂ ਰਾਜ ਦੀ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੇ ਹਰੇਕ ਸਦਨ ਨੂੰ ਅਜਿਹੇ ਸਮੇਂ ਅਤੇ ਸਥਾਨ 'ਤੇ ਮਿਲਣ ਲਈ ਬੁਲਾਵੇਗਾ ਜੋ ਉਹ ਉਚਿਤ ਸਮਝਦਾ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਧਾਰਾ (1) ਇਹ ਵੀ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਸੈਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਪਿਛਲੀ ਬੈਠਕ ਅਤੇ ਅਗਲੇ ਸੈਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਪਹਿਲੀ ਬੈਠਕ ਲਈ ਨਿਯਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਮਿਤੀ ਵਿਚਕਾਰ ਛੇ ਮਹੀਨੇ ਦਾ ਦਖਲ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ। ਧਾਰਾ 174 ਦੀ ਧਾਰਾ (2) ਰਾਜਪਾਲ ਨੂੰ ਸਮੇਂ-ਸਮੇਂ 'ਤੇ (ਏ) ਸਦਨ ਜਾਂ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਦਨ ਨੂੰ ਮੁਅੱਤਲ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਦਿੰਦੀ ਹੈ; ਅਤੇ (ਬੀ) ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਨੂੰ ਭੰਗ ਕਰਨਾ। ਅਨੁਛੇਦ 174 ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵੱਖਰੀਆਂ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਧਾਰਨਾਵਾਂ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਅਰਥਾਤ, ਮੁਅੱਤਲ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਅਤੇ ਭੰਗ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ।

30. ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਧਾਰਾ 174 ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੀ ਬੈਠਕ ਅਤੇ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੇ ਸੈਸ਼ਨ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਵੀ ਅੰਤਰ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਦੋ ਬੈਠਕਾਂ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਅਧਿਕਤਮ ਅਵਧੀ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਧਾਰਾ 174 (1) ਇਹ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਸੈਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੀ ਆਖਰੀ ਬੈਠਕ ਅਤੇ ਅਗਲੇ ਸੈਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਇਸਦੀ ਪਹਿਲੀ ਬੈਠਕ ਲਈ ਨਿਰਧਾਰਤ ਮਿਤੀ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਛੇ ਮਹੀਨਿਆਂ ਤੋਂ ਵੱਧ ਦਾ ਸਮਾਂ ਨਹੀਂ ਲੰਘਣਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮੰਨਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਸੈਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੀਆਂ ਇੱਕ ਤੋਂ ਵੱਧ ਬੈਠਕਾਂ ਹੋ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ। ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਛੇਦ 85 ਦੇ ਤਹਿਤ ਸੰਸਦ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਵੀ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਉਪਬੰਧ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ।

31. ਕੌਲ ਅਤੇ ਸ਼ਕਧਰ ਨੇ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ ਦੀ ਪ੍ਰੈਕਟਿਸ ਐਂਡ ਪ੍ਰੋਸੀਜ਼ਰ (7ਵੀਂ ਐਡ) 'ਤੇ ਆਪਣੇ ਮਸ਼ਹੂਰ ਗ੍ਰੰਥ ਵਿਚ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਆਰਟੀਕਲ 85(2) ਦੇ ਤਹਿਤ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਆਦੇਸ਼ ਦੁਆਰਾ ਸੰਸਦ ਦੇ ਸਦਨ ਦੇ ਸੈਸ਼ਨ ਦੀ ਸਮਾਪਤੀ। ਮੁਅੱਤਲ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਸਦਨ ਨੂੰ ਮੁਅੱਤਲ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਲਈ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਦੀ ਸਲਾਹ 'ਤੇ

ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਲੇਖਕ ਨੋਟ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਸਦਨ ਦੀ ਬੈਠਕ ਨੂੰ ਮੁਲਤਵੀ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਮੁਅੱਤਲ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਲੇਖਕ ਕਈ ਉਦਾਹਰਣਾਂ ਦੀ ਸੂਚੀ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਜਿੱਥੇ ਸਦਨ ਦੀ ਬੈਠਕ ਨੂੰ ਮੁਲਤਵੀ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮੁਲਤਵੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਅਤੇ ਸਦਨ ਦੀਆਂ ਬੈਠਕਾਂ ਸਪੀਕਰ ਦੁਆਰਾ ਦੁਬਾਰਾ ਬੁਲਾਈ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਲੇਖਕਾਂ ਦੁਆਰਾ ਵਿਚਾਰੀਆਂ ਗਈਆਂ ਕੁਝ ਉਦਾਹਰਣਾਂ ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ:

(a) ਅੱਠਵੀਂ ਲੋਕ ਸਭਾ ਦਾ ਅੱਠਵਾਂ ਇਜਲਾਸ 23 ਮਾਰਚ 1987 ਨੂੰ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਇਆ ਅਤੇ 12 ਮਈ 1987 ਨੂੰ ਅਣਮਿੱਥੇ ਸਮੇਂ ਲਈ ਮੁਲਤਵੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਲੋਕ ਸਭਾ ਨੂੰ ਮੁਲਤਵੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਸਪੀਕਰ ਨੇ 27 ਜੁਲਾਈ 1987 ਤੋਂ ਲੋਕ ਸਭਾ ਦੀਆਂ ਬੈਠਕਾਂ ਦੁਬਾਰਾ ਬੁਲਾਈਆਂ ਜੋ ਕਿ 28 ਅਗਸਤ 1987 ਤੱਕ ਚੱਲਦੀਆਂ ਰਹੀਆਂ। 12 ਮਈ 1987 ਨੂੰ ਲੋਕ ਸਭਾ ਦੇ ਮੁਲਤਵੀ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਅਤੇ ਬਾਅਦ ਦੇ ਦੋ ਭਾਗਾਂ ਨੂੰ ਦੋ ਹਿੱਸਿਆਂ ਵਿੱਚ ਵੰਡਿਆ ਗਿਆ ਇੱਕ ਸੈਸ਼ਨ ਦਾ ਗਠਨ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ। . ਅੱਠਵੇਂ ਸੈਸ਼ਨ ਦੇ ਦੂਜੇ ਭਾਗ ਦੀ ਸਮਾਪਤੀ 'ਤੇ, ਲੋਕ ਸਭਾ ਨੂੰ 28 ਅਗਸਤ 1987 ਨੂੰ ਅਣਮਿੱਥੇ ਸਮੇਂ ਲਈ ਮੁਲਤਵੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ 3 ਸਤੰਬਰ 1987 ਨੂੰ ਮੁਲਤਵੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ; ਅਤੇ

(ਅ) ਨੌਵੀਂ ਲੋਕ ਸਭਾ ਦਾ ਤੀਜਾ ਇਜਲਾਸ 07 ਅਗਸਤ 1990 ਨੂੰ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਇਆ ਅਤੇ 07 ਸਤੰਬਰ 1990 ਨੂੰ ਅਣਮਿੱਥੇ ਸਮੇਂ ਲਈ ਮੁਲਤਵੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਲੋਕ ਸਭਾ ਨੂੰ ਮੁਲਤਵੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਸਪੀਕਰ ਨੇ 01 ਅਕਤੂਬਰ 1990 ਤੋਂ ਲੋਕ ਸਭਾ ਦੀਆਂ ਬੈਠਕਾਂ ਦੁਬਾਰਾ ਬੁਲਾਈਆਂ ਜੋ 05 ਅਕਤੂਬਰ 1990 ਤੱਕ ਚਲਦੀਆਂ ਰਹੀਆਂ।

32. ਸਦਨ ਦੀ ਮੁਲਤਵੀ ਬੈਠਕ ਨੂੰ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਰੋਕ-ਟੋਕ ਦੇ ਮੁੜ ਬੁਲਾਉਣ ਦੀਆਂ ਅਜਿਹੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ (ਏ) 18 ਜੁਲਾਈ 1989 ਨੂੰ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਏ ਅੱਠਵੀਂ ਲੋਕ ਸਭਾ ਦੇ ਚੌਦਵੇਂ ਸੈਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਵੀ ਦੇਖੀਆਂ ਜਾ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ; (ਅ) ਗਿਆਰ੍ਹਵੀਂ ਲੋਕ ਸਭਾ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਸੈਸ਼ਨ ਜੋ 22 ਮਈ 1996 ਨੂੰ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਇਆ ਸੀ; (c) ਤੇਰ੍ਹਵੀਂ ਲੋਕ ਸਭਾ ਦਾ ਚੌਦਵਾਂ ਸੈਸ਼ਨ ਜੋ 02 ਦਸੰਬਰ 2003 ਨੂੰ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਇਆ ਸੀ; (d) ਚੌਦਵੀਂ ਲੋਕ ਸਭਾ ਦਾ ਸੱਤਵਾਂ ਸੈਸ਼ਨ ਜੋ 16 ਫਰਵਰੀ 2006 ਨੂੰ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਇਆ ਸੀ।

33. ਸੰਵਿਧਾਨ ਦਾ ਅਨੁਛੇਦ 208 ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਰਾਜ ਦੀ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦਾ ਸਦਨ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ, ਇਸਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਕਾਰੋਬਾਰ ਦੇ ਸੰਚਾਲਨ ਦੇ ਅਧੀਨ, ਨਿਯਮਤ ਕਰਨ ਲਈ ਨਿਯਮ ਬਣਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੁਆਰਾ ਬਣਾਏ ਗਏ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਵਿੱਚ ਅਜਿਹੇ ਉਪਬੰਧ ਹਨ ਜੋ ਵਿਚਾਰ ਅਧੀਨ ਵਿਸ਼ੇ 'ਤੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਪਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਨਿਯਮ 2 ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਛੇਦ 174(2)(ਏ) ਦੇ ਤਹਿਤ ਰਾਜਪਾਲ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਦੁਆਰਾ ਸੈਸ਼ਨ ਦੀ ਸਮਾਪਤੀ ਦਾ ਮਤਲਬ "ਪ੍ਰੋਰੋਗ" ਨੂੰ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਨਿਯਮ 3 ਵਿਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦਾ ਸੈਸ਼ਨ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 174 ਅਧੀਨ ਬੁਲਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਸਕੱਤਰ ਇਸ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿਚ ਗਜ਼ਟ ਵਿਚ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਜਾਰੀ ਕਰੇਗਾ। ਨਿਯਮ 7 ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਜਦੋਂ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦਾ ਸੈਸ਼ਨ ਮੁਲਤਵੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਸਕੱਤਰ ਗਜ਼ਟ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਜਾਰੀ ਕਰੇਗਾ ਅਤੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੂੰ ਸੂਚਿਤ ਕਰੇਗਾ। ਨਿਯਮ 7A ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਦਨ ਦੇ ਮੁਅੱਤਲ ਹੋਣ 'ਤੇ, ਛੁੱਟੀ 'ਤੇ ਜਾਣ ਦੇ ਇਰਾਦੇ ਦੇ ਨੋਟਿਸਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਸਾਰੇ ਬਕਾਇਆ ਨੋਟਿਸ ਬਿੱਲ ਪੇਸ਼ ਕਰਨਾ, ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ। ਨਿਯਮ 14 ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੀ ਬੈਠਕ ਦਾ ਗਠਨ ਉਦੋਂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੀ ਪ੍ਰਧਾਨਗੀ ਸਪੀਕਰ ਜਾਂ ਸੰਵਿਧਾਨ ਜਾਂ ਨਿਯਮਾਂ ਅਧੀਨ ਕਿਸੇ ਬੈਠਕ ਦੀ ਪ੍ਰਧਾਨਗੀ ਕਰਨ ਲਈ ਸਮਰੱਥ ਕੋਈ ਹੋਰ ਮੈਂਬਰ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਨਿਯਮ 14A ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਧਾਰਾ 174 ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦੇ ਅਧੀਨ, ਇੱਕ ਵਿੱਤੀ ਸਾਲ ਵਿੱਚ ਤਿੰਨ ਸੈਸ਼ਨ ਹੋਣਗੇ, ਅਰਥਾਤ, ਬਜਟ ਸੈਸ਼ਨ,

ਗਰਮੀ/ਮੌਨਸੂਨ ਸੈਸ਼ਨ ਅਤੇ ਅਸੈਂਬਲੀ ਦਾ ਸਰਦ ਰੁੱਤ ਸੈਸ਼ਨ ਅਤੇ ਇਹ ਕਿ ਸਾਰੇ ਸੈਸ਼ਨਾਂ ਵਿੱਚ ਬੈਠਕਾਂ ਦੀ ਕੁੱਲ ਗਿਣਤੀ ਇਕੱਠੇ ਚਾਲੀ ਤੋਂ ਘੱਟ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਨਿਯਮ 16 ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ:

"ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਅਤੇ ਇਹਨਾਂ ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਅਧੀਨ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ (ਅਸੈਂਬਲੀ) ਨੂੰ ਸਮੇਂ-ਸਮੇਂ 'ਤੇ ਆਪਣੇ ਆਦੇਸ਼ ਦੁਆਰਾ ਮੁਲਤਵੀ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ:

ਬਸ਼ਰਤੇ ਕਿ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ (ਅਸੈਂਬਲੀ) ਨੂੰ ਇੱਕ ਦਿਨ ਲਈ ਮੁਲਤਵੀ ਕਰਨ ਦਾ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਸਪੀਕਰ ਨਾਲ ਸਲਾਹ-ਮਸ਼ਵਰੇ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਨਹੀਂ ਲਿਆਂਦਾ ਜਾਵੇਗਾ:

ਬਸ਼ਰਤੇ ਅੱਗੇ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਸਪੀਕਰ, ਜੇ ਮੰਤਰੀ ਦੁਆਰਾ ਉਸ ਦੀ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧਤਾ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਲੋਕ ਹਿੱਤਾਂ ਲਈ ਇਹ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ (ਅਸੈਂਬਲੀ) ਦੀ ਮੀਟਿੰਗ ਮੁਲਤਵੀ ਦੌਰਾਨ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਮੇਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਜੇਕਰ ਉਹ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਲੋਕ ਹਿੱਤ ਲਈ ਅਜਿਹਾ ਕਰਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ, ਨੋਟਿਸ ਦਿਓ ਕਿ ਉਹ ਇੰਨਾ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਹੈ, ਅਤੇ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ (ਅਸੈਂਬਲੀ) ਦੀ ਮੀਟਿੰਗ ਉਸ ਦਿਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਜਿਸ ਨੂੰ ਮੁਲਤਵੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਜਾਂ ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਮੇਂ ਮੁਲਤਵੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਬੁਲਾਓ।"

34. ਨਿਯਮ 16 ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਨੂੰ ਸਮੇਂ-ਸਮੇਂ 'ਤੇ ਆਪਣੇ ਹੁਕਮਾਂ ਨਾਲ ਮੁਲਤਵੀ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਇਹ ਸੰਵਿਧਾਨ ਅਤੇ ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦੇ ਅਧੀਨ ਹੈ। ਪਹਿਲੀ ਵਿਵਸਥਾ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ, ਇੱਕ ਦਿਨ ਲਈ ਮੁਲਤਵੀ ਕਰਨ ਦੇ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਲਈ ਸਪੀਕਰ ਨਾਲ ਸਲਾਹ-ਮਸ਼ਵਰੇ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਦੂਜੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ, ਸਪੀਕਰ ਨੂੰ ਲੋਕ ਹਿੱਤ ਵਿੱਚ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੀ ਮੀਟਿੰਗ ਨੂੰ ਮੁਲਤਵੀ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦੀ ਮਿਤੀ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਜਾਂ ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਮੇਂ ਬੁਲਾਉਣ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੇ ਨਿਯਮ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਜਿਹੀ ਸਥਿਤੀ ਨੂੰ ਮਾਨਤਾ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਜਿੱਥੇ ਸਪੀਕਰ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੀ ਬੈਠਕ ਨੂੰ ਦੁਬਾਰਾ ਬੁਲਾਉਂਦੇ ਹਨ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਅਣਦੇਖਿਆ ਮੁਲਤਵੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਪਰ ਮੁਲਤਵੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

35. ਸਪੀਕਰ ਨੂੰ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੀ ਬੈਠਕ ਨੂੰ ਅਣ-ਮਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮੁਲਤਵੀ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰੀਕ ਨੂੰ ਦੁਬਾਰਾ ਬੁਲਾਉਣ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਵਿਵਸਥਾ ਪੰਜਾਬ ਵਿਧਾਨ ਦੇ ਕਾਰਜ-ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਲਈ ਵਿਲੱਖਣ ਨਹੀਂ ਹੈ ਸਭਾ। ਵੱਖ-ਵੱਖ ਰਾਜਾਂ ਲਈ ਰਾਜ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾਵਾਂ ਦੇ ਕਾਰਜ-ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਦੀ ਸਮੀਖਿਆ ਦਰਸਾਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਲਗਭਗ ਸਾਰੇ ਹੀ ਇੱਕ ਸਮਾਨ ਜਾਂ ਸਮਾਨ ਵਿਵਸਥਾ ਰੱਖਦੇ ਹਨ। ਉਦਾਹਰਣ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਕੁਝ ਨਾਮ ਕਰਨ ਲਈ, ਰਾਜਸਥਾਨ, ਹਰਿਆਣਾ, 10 ਤਾਮਿਲਨਾਡੂ, "ਕੇਰਲ," ਅਤੇ ਪੱਛਮੀ ਬੰਗਾਲ ਦੀਆਂ ਰਾਜ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾਵਾਂ ਲਈ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੇ ਨਿਯਮ ਸਪੀਕਰ ਨੂੰ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਦਨ ਦੀ ਬੈਠਕ ਬੁਲਾਉਣ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਮੁਲਤਵੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਉਪਬੰਧ ਲੋਕ ਸਭਾ ਵਿੱਚ ਕਾਰਜਪ੍ਰਣਾਲੀ ਅਤੇ ਕਾਰੋਬਾਰ ਦੇ ਸੰਚਾਲਨ ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਨਿਯਮ 15(1) ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਵਿੱਚ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ। 14 ਇਸ ਲਈ, ਰਾਜ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾਵਾਂ ਅਤੇ ਸੰਸਦ ਦੇ ਕਾਰਜਪ੍ਰਣਾਲੀ ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਲਈ ਇਹ ਆਮ ਅਭਿਆਸ ਹੈ ਕਿ ਸਪੀਕਰ ਨੂੰ ਸਦਨ ਦੀ ਬੈਠਕ ਬੁਲਾਉਣ ਦੀ ਇਜ਼ਾਜ਼ਤ ਦੇਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਜਦੋਂ ਇਸ ਨੂੰ ਮਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮੁਲਤਵੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

36. ਰਾਮਦਾਸ ਅਠਾਵਲੇ (5) ਬਨਾਮ ਯੂਨੀਅਨ ਆਫ਼ ਇੰਡੀਆ ਐਂਡ ਅਦਰਜ਼ ਵਿੱਚ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਇੱਕ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਬੈਂਚ ਨੇ ਸਦਨ ਦੀ ਮੁਲਤਵੀ ਅਤੇ ਇਸਦੀ ਮੁਲਤਵੀ ਵਿੱਚ ਅੰਤਰ ਕੀਤਾ। ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ:

"22. ਇੱਕ ਮੁਲਤਵੀ ਇੱਕ ਅਤੇ ਇੱਕੋ ਸੈਸ਼ਨ ਦੇ ਦੌਰਾਨ ਇੱਕ ਰੁਕਾਵਟ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਇੱਕ ਮੁਅੱਤਲ ਇੱਕ ਸੈਸ਼ਨ ਨੂੰ ਸਮਾਪਤ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਮੁਲਤਵੀ ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਸੰਸਦ ਵਿੱਚ ਸਾਰੀਆਂ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਨੂੰ ਕੁਝ ਅਪਵਾਦਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਖਤਮ ਕਰਨਾ ਹੈ, ਫਿਰ ਮੌਜੂਦਾ।

23. ਮਈ ਦੇ ਸੰਸਦੀ ਅਭਿਆਸ ਵਿੱਚ, ਜਿਸ ਨੇ ਇਸ ਵਿਸ਼ੇ 'ਤੇ ਇੱਕ ਕਲਾਸਿਕ ਦਾ ਦਰਜਾ ਗ੍ਰਹਿਣ ਕੀਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸੰਸਦੀ ਅਭਿਆਸ ਦੇ ਇੱਕ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਵਜੋਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਇਹ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ:

"ਇੱਕ ਸੈਸ਼ਨ ਇੱਕ ਸੰਸਦ ਦੀ ਮੀਟਿੰਗ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਦਾ ਸਮਾਂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਚਾਹੇ ਮੁਅੱਤਲ ਜਾਂ ਭੰਗ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਅਤੇ ਇਸਦੇ ਮੁਲਤਵੀ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ... ਇੱਕ ਸੈਸ਼ਨ ਦੇ ਦੌਰਾਨ, ਕੋਈ ਵੀ ਸਦਨ ਆਪਣੀ ਮਰਜ਼ੀ ਅਨੁਸਾਰ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਮੁਲਤਵੀ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਮਿਆਦ ਸੰਸਦ ਦੇ ਮੁਲਤਵੀ ਅਤੇ ਨਵੇਂ ਸੈਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਇਸਦੀ ਮੁੜ ਅਸੈਂਬਲੀ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਨੂੰ 'ਵਿਰਾਮ' ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ; ਜਦੋਂ ਕਿ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਦਨ ਦੇ ਮੁਲਤਵੀ ਹੋਣ ਅਤੇ ਇਸ ਦੀ ਬੈਠਕ ਦੇ ਮੁੜ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਣ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਦੀ ਮਿਆਦ ਨੂੰ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ 'ਮੁਲਤਵੀ' ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।"

25. ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਵੀ ਸਦਨ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਅਣਮਿੱਥੇ ਸਮੇਂ ਲਈ ਮੁਲਤਵੀ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮੁੜ ਸ਼ੁਰੂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਸ ਦਾ ਕੰਮਕਾਜ ਜਾਰੀ ਰੱਖਣ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਇਸ ਦਾ ਮੁੜ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਣਾ ਸੈਸ਼ਨ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, 29-1-2004 ਨੂੰ ਸਦਨ ਦੀ ਮੁੜ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਈ ਬੈਠਕ, ਸਾਲ 2004 ਵਿੱਚ ਪਹਿਲੇ ਸੈਸ਼ਨ ਦੇ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਣ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਨਹੀਂ ਹੈ।

37. ਸੰਵਿਧਾਨ ਅਤੇ ਸਥਾਪਿਤ ਵਿਧਾਨਕ ਅਭਿਆਸ ਸਦਨ ਦੇ ਸੈਸ਼ਨ ਨੂੰ ਮੁਲਤਵੀ ਕਰਨ ਅਤੇ ਮੁਲਤਵੀ ਕਰਨ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਫਰਕ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਸਾਡੇ ਸਾਹਮਣੇ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ 22 ਮਾਰਚ 2023 ਨੂੰ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਤਸਦੀਕ ਦੇ ਮੁਲਤਵੀ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ, ਸਪੀਕਰ ਨੂੰ ਉਸੇ ਸੈਸ਼ਨ ਦੇ ਅੰਦਰ ਸਦਨ ਦੀਆਂ ਬੈਠਕਾਂ ਦੁਬਾਰਾ ਬੁਲਾਉਣ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

2. ਸਦਨ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਨੂੰ ਨਿਯੰਤ੍ਰਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਸਪੀਕਰ ਦਾ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਡੋਮੇਨ

38. ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 178 ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੇ ਸਪੀਕਰ ਅਤੇ ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਦੇ ਅਹੁਦੇ ਦੀ ਵਿਵਸਥਾ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 212 ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੂੰ ਰਾਜ ਦੀ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਤੋਂ ਰੋਕਦੀ ਹੈ। ਆਰਟੀਕਲ 122 ਵਿੱਚ ਸੰਸਦ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਸਮਾਨ ਵਿਵਸਥਾ ਹੈ। ਰਾਮਦਾਸ ਅਠਾਵਲੇ (ਸੁਪਰਾ) ਵਿੱਚ ਫੈਸਲਾ ਇਸ ਪੱਖੋਂ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਸਦਨ ਦੇ ਸਪੀਕਰ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 122 ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਬੈਂਚ ਨੇ ਕਿਹਾ:

"31. ਸਪੀਕਰ ਸਦਨ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦਾ ਸਰਪ੍ਰਸਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਦਾ ਬੁਲਾਰੇ ਅਤੇ ਹਰ ਮੌਕਿਆਂ 'ਤੇ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧੀ ਹੈ। ਉਹ ਇਸਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਅਤੇ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦਾ ਵਿਆਖਿਆਕਾਰ ਹੈ, ਅਤੇ ਬਹਿਸ ਦੇ ਕੋਰਸ ਨੂੰ ਨਿਯੰਤਰਿਤ ਕਰਨ ਅਤੇ ਨਿਯਮਤ ਕਰਨ ਅਤੇ ਬਣਾਈ ਰੱਖਣ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨਾਲ ਨਿਵੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਲੋਕ ਸਭਾ ਦੀ ਕਾਰਜਪ੍ਰਣਾਲੀ ਅਤੇ ਵਿਵਹਾਰ ਨੂੰ ਨਿਯਮਤ ਕਰਨ ਦੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਸਦਨ ਦੇ ਸਪੀਕਰ ਨੂੰ ਸੌਂਪੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ, ਸਪੀਕਰ, ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਨਿਯਮ 15 ਦੇ ਅਧੀਨ ਆਪਣੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦੇ ਹੋਏ। ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਅਤੇ ਆਚਰਣ ਦੀ ਲੋਕ ਸਭਾ ਦੇ ਕੰਮਕਾਜ ਨੂੰ ਲੋਕ ਸਭਾ ਦੇ ਸਕੱਤਰ ਜਨਰਲ ਦੁਆਰਾ ਮਿਤੀ 20-1-2004 ਨੂੰ ਲੋਕ ਸਭਾ ਦੀਆਂ ਬੈਠਕਾਂ ਮੁੜ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨ ਦਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ ਨੋਟਿਸ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਜੋ ਕਿ 23-12-2003 ਨੂੰ ਅਣਮਿੱਥੇ ਸਮੇਂ ਲਈ ਮੁਲਤਵੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ

ਗਿਆ ਸੀ। ਕੀ 29-1-2004 ਨੂੰ ਮੁੜ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਈ ਬੈਠਕ ਨੂੰ ਸਪੀਕਰ ਦੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਅਨੁਸਾਰ ਚੌਦਵੇਂ ਸੈਸ਼ਨ ਦਾ ਦੂਜਾ ਹਿੱਸਾ ਮੰਨਿਆ ਜਾਣਾ ਸੀ ਜਾਂ ਨਹੀਂ ਇਹ ਨਿਰੋਲ ਸੰਸਦ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਮਾਮਲਾ ਹੈ। ਸਦਨ ਦੀਆਂ ਬੈਠਕਾਂ ਮੁੜ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਅਤੇ ਕਾਰੋਬਾਰਾਂ ਦੀ ਵੈਧਤਾ ਨੂੰ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਛੇਦ 32 ਦੇ ਤਹਿਤ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਜਾਂਚਿਆ ਜਾਂ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।"

39. ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਅਨੁਛੇਦ 122(2) ਦੇ ਤਹਿਤ, ਸਪੀਕਰ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਕਾਰਜ-ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਅਤੇ ਵਿਵਹਾਰ ਨੂੰ ਨਿਯਮਤ ਕਰਨ ਦੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਹਨ, ਅੰਤਮ ਹੈ ਅਤੇ ਸਦਨ ਦੇ ਹਰੇਕ ਮੈਂਬਰ ਲਈ ਪਾਬੰਦ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਦਨ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਮੁਲਤਵੀ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਸਪੀਕਰ ਦੀ ਵੈਧਤਾ ਅਤੇ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਬੈਠਕਾਂ ਦੁਬਾਰਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨ ਦੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੀ ਕਿਸੇ ਵੀ ਬੇਨਿਯਮੀ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ। ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਮੁੜ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਸਪੀਕਰ ਦੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਸਦਨ ਦੀਆਂ ਬੈਠਕਾਂ ਮੁੜ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕਾਰੋਬਾਰੀ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਅਤੇ ਕਾਰਵਾਈ ਦੀ ਵੈਧਤਾ ਬਾਰੇ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੁਆਰਾ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ। ਇਹ ਇਸ ਬੁਨਿਆਦੀ ਸਿਧਾਂਤ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੇ ਹਰੇਕ ਸਦਨ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਕਾਰਵਾਈ ਦੀ ਕਨੂੰਨੀਤਾ ਦਾ ਇਕਲੌਤਾ ਜੱਜ ਹੋਣ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਕਨੂੰਨ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਚੁਣੌਤੀ ਤੋਂ ਬਚਿਆ ਜਾ ਸਕੇ।

40. ਜਿਵੇਂ ਉੱਪਰ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਦਾ ਨਿਯਮ 16 ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਨੂੰ ਸਮੇਂ-ਸਮੇਂ 'ਤੇ ਆਪਣੇ ਆਦੇਸ਼ ਦੁਆਰਾ ਮੁਲਤਵੀ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਨਿਯਮ 16 ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਮੰਨਦਾ ਹੈ ਕਿ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਜਾਂ ਤਾਂ ਕਿਸੇ ਖਾਸ ਦਿਨ ਲਈ ਮੁਲਤਵੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜਾਂ ਮੌਤ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇੱਕ ਮੁਲਤਵੀ ਹੁਕਮ ਇਹ ਮੰਨਦਾ ਹੈ ਕਿ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੀ ਬੈਠਕ ਬੁਲਾਉਣ ਦੀ ਕੋਈ ਖਾਸ ਮਿਤੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਪਹਿਲੀ ਵਿਵਸਥਾ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਮੁਲਤਵੀ ਕਰਨ ਲਈ ਸਪੀਕਰ ਨਾਲ ਸਪੱਸ਼ਟ ਸਲਾਹ-ਮਸ਼ਵਰੇ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਮੁਲਤਵੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਵੀ ਸਪੀਕਰ ਨੂੰ ਲੋਕ ਹਿੱਤ ਵਿੱਚ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੀ ਮੀਟਿੰਗ ਉਸ ਮਿਤੀ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਬੁਲਾਉਣ ਲਈ ਸੌਂਪਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਮੁਲਤਵੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਵਿਵਸਥਾਵਾਂ ਸਦਨ ਦੇ ਵਿਧਾਨਕ ਕੰਮਕਾਜ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਮੁਲਤਵੀ ਹੋਣ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦੇ ਵਿਵਹਾਰ ਵਿੱਚ ਸਪੀਕਰ ਦੇ ਨਿਯੰਤਰਣ ਦਾ ਸਪੱਸ਼ਟ ਸੰਕੇਤ ਹਨ।

41. ਇਸ ਲਈ, ਸਪੀਕਰ ਨੂੰ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੀ ਬੈਠਕ ਨੂੰ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਮਿਆਦ ਦੇ ਮੁਲਤਵੀ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦੁਬਾਰਾ ਬੁਲਾਉਣ ਦੀ ਕਾਨੂੰਨੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਜਾਜ਼ਤ ਸੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਸਦਨ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਮੁਲਤਵੀ ਕਰਨ ਅਤੇ ਦੁਬਾਰਾ ਬੁਲਾਉਣ ਲਈ ਸਪੀਕਰ ਨੂੰ ਸਦਨ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਦੇ ਇਕਮਾਤਰ ਨਿਗਰਾਨ ਵਜੋਂ ਸ਼ਕਤੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ।

42. ਮੌਜੂਦਾ ਪਟੀਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ ਦੁਆਰਾ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਗਈ ਘੋਸ਼ਣਾ ਅਰਥਾਤ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੇ ਸੈਸ਼ਨ ਅਤੇ ਵਪਾਰਕ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਕਾਨੂੰਨੀ ਹੋਣ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਗਈ ਬੇਨਤੀ ਇਹ ਦਰਸਾਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ ਨੂੰ ਸੈਸ਼ਨਾਂ ਦੀ ਵੈਧਤਾ ਬਾਰੇ ਯਕੀਨ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਹ ਘੋਸ਼ਣਾ ਖਲਾਅ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਮੰਗੀ ਗਈ ਹੈ, ਪਰ ਬਿੱਲਾਂ 'ਤੇ ਰਾਜਪਾਲ ਦੀ ਅਯੋਗਤਾ ਦੇ ਜਵਾਬ ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਕਿ ਸੈਸ਼ਨ ਅਵੈਧ ਸਨ। ਦਰਅਸਲ, ਪੱਤਰ-ਵਿਹਾਰ ਤੋਂ ਪ੍ਰਮਾਣਿਤ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ ਨੇ ਲਗਾਤਾਰ ਇਹ ਸਥਿਤੀ ਰੱਖੀ ਹੈ ਕਿ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੇ ਸੈਸ਼ਨ ਅਤੇ ਉਸ ਵਿੱਚ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਕਾਰੋਬਾਰ ਕਾਨੂੰਨੀ ਅਤੇ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜਾਇਜ਼ ਹਨ। ਇਹ ਤੱਥ ਕਿ ਇੱਕ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਨੇ ਘੋਸ਼ਣਾਤਮਕ ਰਾਹਤ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਨ ਲਈ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਦੇ ਨੁਕਸਾਨ ਲਈ ਵਰਤੀ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦੀ।

43. ਸੁਣਵਾਈ ਦੇ ਦੌਰਾਨ, ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਪੇਸ਼ ਹੋਏ ਸੀਨੀਅਰ ਵਕੀਲ ਨੂੰ ਇੱਕ ਸਵਾਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਕੀ ਮੌਜੂਦਾ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਜੋ ਕਾਰਵਾਈ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਉਸ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਅਣਮਿੱਥੇ ਸਮੇਂ ਲਈ ਮੁਲਤਵੀ ਕਰਨ ਲਈ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ? ਸਦਨ ਦੀ ਸਮਾਪਤੀ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਲਈ ਸਦਨ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਨੂੰ ਸਵਾਲ ਕੀਤਾ ਕਿ ਕੀ ਸਦਨ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਮੁਲਤਵੀ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਪੂਰੇ ਸਾਲ ਲਈ ਸਦਨ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਮੁਲਤਵੀ ਕਰਨ ਲਈ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਸਵਾਲ ਦੇ ਜਵਾਬ ਵਿੱਚ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਪੇਸ਼ ਹੋਏ ਸੀਨੀਅਰ ਵਕੀਲ ਡਾ: ਅਭਿਸ਼ੇਕ ਮਨੂ ਸਿੰਘਵੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ ਦੀ ਮੰਤਰੀ ਮੰਡਲ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਸਪੀਕਰ ਨੂੰ ਰਾਜ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦਾ ਸਰਦ ਰੁੱਤ ਇਜਲਾਸ ਬੁਲਾਉਣ ਦੀ ਸਲਾਹ ਦੇਣਗੇ। ਸ਼ੁਰੂਆਤੀ ਤਾਰੀਖ ਜੋ ਕਿ ਸਲਾਹ-ਮਸ਼ਵਰੇ ਨਾਲ ਤੈਅ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਡਾ: ਸਿੰਘਵੀ ਨੇ ਤਾਕੀਦ ਕੀਤੀ ਕਿ ਮੌਜੂਦਾ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਜੋ ਕਾਰਵਾਈ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਉਹ ਰਾਜਪਾਲ ਦੁਆਰਾ ਸਦਨ ਨੂੰ ਤਲਬ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਦਰਪੇਸ਼ ਮੁਸ਼ਕਲ ਦੇ ਕਾਰਨ ਸੀ। ਵਕੀਲ ਨੇ ਉਸ ਸਥਿਤੀ ਬਾਰੇ ਜਾਣੂ ਕਰਵਾਇਆ ਜਦੋਂ ਰਾਜਪਾਲ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਨੂੰ ਬਜਟ ਸੈਸ਼ਨ ਲਈ ਬੁਲਾਉਣ ਵਿੱਚ ਦੇਰੀ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਧਾਰਾ 32 ਦੇ ਤਹਿਤ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਕਾਰਵਾਈ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਪੈਦਾ ਹੋਈ ਗੜਬੜ ਨੂੰ ਰਾਜਨੀਤਿਕਤਾ ਅਤੇ ਸਹਿਯੋਗ ਨਾਲ ਦੂਰ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਸੀ।

IV. ਸਿੱਟਾ

44. ਉੱਪਰ ਦੱਸੇ ਗਏ ਸੁਲਝੇ ਹੋਏ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ, ਸਾਡਾ ਵਿਚਾਰ ਹੈ ਕਿ 19 ਜੂਨ 2023, 20 ਨੂੰ ਹੋਏ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੇ ਸੈਸ਼ਨ ਦੀ ਵੈਧਤਾ 'ਤੇ ਸ਼ੱਕ ਕਰਨ ਲਈ ਕੋਈ ਜਾਇਜ਼ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਆਧਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਜੂਨ 2023 ਅਤੇ 20 ਅਕਤੂਬਰ 2023। ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੇ ਸੈਸ਼ਨ 'ਤੇ ਸ਼ੱਕ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਈ ਵੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਲੋਕਤੰਤਰ ਲਈ ਗੰਭੀਰ ਖ਼ਤਰਿਆਂ ਨਾਲ ਭਰਪੂਰ ਹੋਵੇਗੀ। ਸਪੀਕਰ ਜਿਸ ਨੂੰ ਸਦਨ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦਾ ਰਖਵਾਲਾ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮਾਨਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਅਥਾਰਟੀ ਜੋ ਸਦਨ ਦੀ ਨੁਮਾਇੰਦਗੀ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਸਦਨ ਨੂੰ ਮਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮੁਲਤਵੀ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੰਮ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਸਦਨ ਦੀ ਮੁੜ ਬੁਲਾਈ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਨਿਯਮ 16 ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਵਿੱਚ ਸੀ। ਸਦਨ ਦੇ ਸੈਸ਼ਨ ਦੀ ਵੈਧਤਾ 'ਤੇ ਸ਼ੱਕ ਕਰਨਾ ਰਾਜਪਾਲ ਲਈ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਵਿਕਲਪ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਵਿੱਚ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੇ ਚੁਣੇ ਗਏ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਅਸੈਂਬਲੀ ਦੇ ਕਾਰਜਕਾਲ ਦੌਰਾਨ, ਸਦਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਫੈਸਲਿਆਂ ਦੁਆਰਾ ਨਿਯੰਤਰਿਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਸਪੀਕਰ ਦੁਆਰਾ ਮੁਲਤਵੀ ਅਤੇ ਮੁਲਤਵੀ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਲਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ ਸਾਡਾ ਵਿਚਾਰ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਰਾਜਪਾਲ ਨੂੰ ਹੁਣ ਸਦਨ ਦੀ ਬੈਠਕ ਜੋ ਕਿ 19 ਜੂਨ 2023, 20 ਜੂਨ 2023 ਨੂੰ ਹੋਈ ਸੀ, ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਸਹਿਮਤੀ ਲਈ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਬਿੱਲਾਂ 'ਤੇ ਫੈਸਲਾ ਲੈਣ ਲਈ ਅੱਗੇ ਵਧਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। 20 ਅਕਤੂਬਰ 2023 ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵੈਧ ਸੀ।

45. ਅਸੀਂ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਰਾਜਪਾਲ ਵੱਲੋਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਬਿੱਲਾਂ 'ਤੇ ਆਪਣੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਦੇ ਤਰੀਕੇ ਬਾਰੇ ਅਸੀਂ ਕੋਈ ਰਾਏ ਨਹੀਂ ਜ਼ਾਹਰ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਉਸ ਨੂੰ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਛੇਦ 200 ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਕੰਮ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

46. ਉਪਰੋਕਤ ਸ਼ਰਤਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦਾ ਨਿਪਟਾਰਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ।

47. ਲੰਬਿਤ ਅਰਜ਼ੀਆਂ, ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਹੋਵੇ, ਦਾ ਨਿਪਟਾਰਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ।

ਹੈਂਡਨੋਟ ਤਿਆਰ ਕੀਤੇ: ਅੰਕਿਤ ਗਿਆਨ ਕੇਸ ਦਾ ਨਤੀਜਾ:

ਡਿਸਕਲੇਮਰ ਸਥਾਨਕ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਅਨੁਵਾਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਨਿਆ ਨਿਰਣਾਂ ਕੇਵਲ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ਾਂ ਲਈ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਸਮਝਣ ਤੱਕ ਹੀ ਸੀਮਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਦਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਇਸਤੇਮਾਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ । ਸਾਰੇ ਵਿਹਾਰਕ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰਤ ਮੰਤਵਾਂ ਲਈ ਨਿਆਂ ਨਿਰਣੇ ਦਾ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸੰਸਕਰਣ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਅਮਲ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।

Tarun Mehra
Advocate